

Nr 8

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

(2:a avd.)

Utskottet får hänvisa till vad chefen för ecklesiastikdepartementet i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln inledningsvis (s. 1—6 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1961) anfört rörande ändrad litteraindelning m. m. under huvudtiteln och vissa huvuddrag i huvudtitelns utveckling ävensom till departementschefens sammanfattning av utgiftsförslagen för budgetåret 1961/62 (s. 6—12). Utskottet övergår här efter till att redovisa sina ställningstaganden till Kungl. Maj:ts i samma huvudtitel framställda förslag m. m.

Ecklesiastikdepartementet

1:o) **Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 1, s. 13 och 14) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för ecklesiastikdepartementet, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för ecklesiastikdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 2 305 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär — förutom vissa automatiska utgiftsökningar — följande.

- 1) beräkning av medel för uppflyttning av en tjänst som förste kansli-sekreterare i Ao 23 till byrådirektörstjänst i Ao 26 (akademibyrån, internationella ärenden),
- 2) beräkning av medel för uppflyttning av en kontoristtjänst i Ae 9 till kansliskrivartjänst i Ae 10 samt av två kontorsbiträdestjänster i reglerad befordringsgång till kanslibiträdestjänster i Ae 7,

- 3) uppräknig av anslagsposten till ersättning till expertis och tillfällig arbetskraft med 106 000 kronor till 260 000 kronor,
- 4) beräkning av medel för anställande av ett kanslibiträde i Ae 7 och ett kontorsbiträde i reglerad beföringsgång (nu arvoden från departementets kommittéanslag),
- 5) extraordinariesättning av en för närvarande inrättad kanslibiträdes-tjänst i Ag 7.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 407 000 kronor, därav automatiska utgiftsförändringar 269 000 kronor.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag och hemställer alltså,
att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för ecklesiastikdepartementet, som föranledes av vad departementschefen anförst;

b) godkänna följande avlöningsstat för ecklesiastikdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöning till departementschefen	51 000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	883 000
3. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t, förslagsvis	1 800
4. Ersättning till expertis och tillfällig arbetskraft, förslagsvis	260 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	621 000
6. Rörligt tillägg, förslagsvis	460 000
7. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	28 200
Summa kronor	2 305 000

c) till *Ecklesiastikdepartementet*: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 2 305 000 kronor.

2:o) **Ecklesiastikdepartementet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 14 och 15), vilket innebär en anslagshöjning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ecklesiastikdepartementet*: Omkostnader för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 141 000 kronor.

3:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 15), vilket innebär en anslagsminskning med 70 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

4:o) **Extra utgifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 15), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Extra utgifter* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 330 000 kronor.

Allmänna kultur- och bildningsändamål

Arkiv, bibliotek, museer m. m.

5:o) **Kungl. biblioteket: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 28, s. 34—38) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för kungl. biblioteket, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för kungl. biblioteket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Kungl. biblioteket: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 887 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förcheft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hedblom* (I: 311) och den andra inom andra kammaren av fru *Gärde Widemar* och fru *Lidman-Frostenson* (II: 384), i vilka hemställts, att riksdagen måtte vid sin behandling av förevarande anslag för budgetåret 1961/62 besluta, att de vid biblioteket befintliga två tjänsterna som expeditjonsbiträde skall uppflyttas till samma lönegrad som motsvarande tjänster vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Göteborg;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Helén* och *Zetterberg* väckt motion (II: 295), vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna att en personlig e. o. bibliotekarietjänst må inrättas vid kungl. biblioteket för biblioteksassistenten Erik Eriksson från den tidigaste tidpunkt Kungl. Maj:t finner möjlig.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 384 och II: 295.

Över motionen II: 295 har i vederbörlig ordning inforrats yttranden av statskontoret, riksbibliotekarien och statens lönenämnd.

Statskontoret har avgivit följande yttrande.

Statskontoret kan givetvis icke bedöma Erikssons duglighet men vill rent allmänt framhålla, att ämbetsverket icke har något att erinra mot att en befattningshavare med sådana kvalifikationer, som angivits i motionen, erhåller en tjänst i 19 lönegraden. Därvid synes det emellertid ligga närmast till hands, att vederbörande, med frångående av eljest gällande kompetensvillkor förordnas å en ledigbliven tjänst. Skulle denna utväg icke visa sig framkomlig och en personlig tjänst övervägas, synes emellertid antalet högre befattningar hos kungl. biblioteket därigenom icke böra få utökas. Det torde få ankomma på riksbibliotekarien att i sina anslagsäskanden för budgetåret 1962/63 redogöra för läget i nämnda avseende och framlägga förslag till frågans lösande.

Mot bakgrunden av detta ställningstagande får statskontoret föreslå, att förevarande motion icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Riksbibliotekarien har anfört bland annat följande.

De av motionärerna lämnade sakuppgifterna rörande e. o. biblioteksassistenten Erik Eriksson och hans verksamhet vid Kungl. biblioteket äro genomgående korrekta liksom också den allmänna värdesättningen av den kvalificerade arten av hans arbetsuppgifter. Erikssons insatser i fråga om rådgivning och vägledning för forskare i deras biblioteksarbete äro så välkända icke endast i Stockholm utan också på en rad andra orter, där vetenskapligt arbete bedrivs, att referenser i stor mängd skulle kunna åberopas. Genom sin långvariga och av ett brinnande intresse präglade tjänstgöring vid biblioteket har Eriksson blivit en oundgänglig medlem av personalen. Som få andra äger han en djupgående förtrogenhet med främst bibliotekets svenska samlingar, i fråga om vilka han ständigt anlitas som expert. Det skulle vara önskvärt ur bibliotekets och den forskande allmänhetens synpunkt att hans tjänstgöring helt skulle kunna inriktas på de områden där han är nära nog oersättlig. Biblioteksledningen delar motionärernas uppfattning att det vore i högsta grad önskvärt att han samtidigt kunde få en lönegradsplacering som i någon mån motsvarade den högt kvalificerade arten av hans arbete. Eriksson är en ytterst ovanlig företrädare för den personalkategori, som icke har annan skolutbildning än folkskolans men som genom egen duglighet och självstudier uppnått kvalifikationer som möjliggöra dessa funktioner inom ramen för biblioteksarbetet. En premiering av hans betydelsefulla insatser skulle utan tvekan också vara stimulerande för hela den förtjänstfulla personalkategori ur vilken han utgått.

Statens lönenämnd har anfört följande.

Huruvida Erikssons kompetens sakligt sett motsvarar vad som enligt gällande föreskrifter kräves för erhållande av e. o. bibliotekarietjänst eller amanuensjänst vid kungl. biblioteket undrandr sig statens lönenämnds bedömande. Därest så anses vara fallet, bör han enligt lönenämndens mening medgivas dispens från kravet på akademisk examen för att kunna komma i fråga för eventuellt ledigblivande tjänst vid biblioteket.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag innebär — förutom vissa automatiska utgiftsökningar — beträffande personalorganisationen m. m. i huvudsak följande.

- 1) kanslibitråde i Ae 7 med halvtidstjänstgöring för bibliotekets centrala administration,
- 2) telefonist i reglerad befordringsgång från och med den 1 januari 1962,
- 3) vaktmästare i Ae 7 vid biblioteket för nattbevakning m. m. med samtidig indragning av ett under icke-ordinarieposten beräknat belopp för nattvaktsgöromål,
- 4) indragning av två biblioteksbiträdestjänster i Ag 9, nu tillfälligt medgivna för katalogväsendets omläggning,
- 5) ökning av medelsanvisningen till katalogiserings- och bindningsarbeten med 1 700 kronor,
- 6) anvisande under en särskild arvodespost av 1 200 kronor till arvode åt en organisationsföredragande,
- 7) beräkning av medel för en kamrerare i Ao 17 i stället för en kontorskrivare i Ao 13 vid centrala administrationen.

Sammanlagt innebär Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag en anslagshöjning med 189 000 kronor.

Utskottet. De i motionerna I: 311 och II: 384 avsedda, vid kungl. biblioteket förefintliga två tjänsterna som expeditionsbiträde är redan nu placerade i samma lönegrad (lgr 9) som motsvarande, vid årets riksdag (SU 1961: 57, p. 9 och 19; rskr nr 179) beslutade expeditionsbiträdestjänster vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Göteborg. Vid sådant förhållande torde motionerna icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vad angår förslaget i motionen II: 295 om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle uttala sig för inrättande vid kungl. biblioteket av en personlig e. o. bibliotekarietjänst för biblioteksassistenten Erik Eriksson från den tidigaste tidpunkt Kungl. Maj:t finner möjligt får utskottet framhålla följande.

Utskottet har mot bakgrunden av vad i ärendet blivit upplyst om Erikssons kvalifikationer för sin del icke något att erinra mot att Eriksson medges dispens från kravet på akademisk examen för erhållande av tjänst i den av motionärerna angivna lönegraden 19. Därvid synes främst antingen den lösningen böra väljas, att Eriksson, som statskontoret och statens lönenämnd i sina yttranden över motionen angivit, förordnas på ledigblivande tjänst vid biblioteket, eller att han erhåller en personlig tjänst i lönegrad Ae 19, varvid den av honom innehavda tjänsten som e. o. biblioteksassistent samtidigt härmed bör vakantsättas. Det torde böra ankomma på riksbibliotekarien att i sina anslagsäskanden för budgetåret 1962/63 framlägga det förslag till frågans lösning, som må kunna befinnas påkallat. På grund av vad utskottet sålunda anfört saknas enligt utskottets mening anledning för riksdagen att — såsom i motionen yrkats — till Kungl. Maj:t avlåta skrivelse i ärendet.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag och hemställer,

I. att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för kungl. biblioteket, som föranledes av vad departementschefen anförst;

b) godkänna följande avlöningsstat för kungl. biblioteket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	514 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	1 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	935 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	407 200
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	29 000
	<hr/>
	Summa kronor 1 887 000

c) till *Kungl. biblioteket*: *Avlöningar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 887 000 kronor;

II. att motionerna I: 311 och II: 384 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionen II: 295 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Kyrkliga ändamål

6:o) **Bidrag till svenska ekumeniska nämnden.** Kungl. Maj:t har (punkt 101, s. 137 och 138) föreslagit riksdagen att till Bidrag till svenska ekumeniska nämnden för budgetåret 1961/62 anvisa samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår eller 25 000 kronor.

Under ifrågavarande rubrik har från och med budgetåret 1951/52 anvisats ett anslag till svenska ekumeniska nämnden, avsett såsom bidrag till bestridande av Sveriges årsavgift till Kyrkornas världsråd. Anslaget var under budgetåren 1951/55 uppfört med 20 000 kronor och har från och med budgetåret 1955/56 höjts till 25 000 kronor.

Förslaget om oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår innebär, att departementschefen icke tillstyrkt förslag från nämnden om ett med 3 750 kronor förhöjt bidrag till Sveriges avgift till Kyrkornas världsråd. Nämnden har såsom motiv för sitt förslag åberopat att årsavgiften till Kyrkornas

världsråd från och med 1960 höjts med 15 procent. Den föreslagna höjningen av statsbidraget motsvarade detta procenttal.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hedblom m. fl.* (I: 68) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 82), har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till svenska ekumeniska nämnden till gäldande av den svenska andelen av årsavgiften till Kyrkornas världsråd uppräknas med 3 750 kronor.

Beträffande motiveringen för motionärernas yrkande torde få hänvisas till motionen I: 68.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från *statskontoret*, som anfört följande.

Det i motionerna berörda spörsmålet om storleken av bidraget till svenska ekumeniska nämnden var föremål för särskild uppmärksamhet redan vid 1960 års riksdag på grund av då väckta motioner. I det den 15 mars 1960 dagtecknade utlåtandet nr 40 (s. 17) anförde statsutskottet, att utskottet, ehuru vissa skäl talade för en höjning av bidragsanslaget, i dåvarande läge likväl hade funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag. Motionärernas hemställan om höjning av bidraget med 3 750 kronor på grund av höjd årsavgift till kyrkornas världsråd avstyrktes således. Riksdagen följde utskottet (skr. 25/3, nr 124).

Såsom framhållits i de vid innevarande års riksdag väckta motionerna, biföll emellertid 1960 års riksdag sedermera (skr. 24/5, nr 294) Kungl. Maj:ts förslag beträffande förstärkning med 5 000 kronor av det till Lutherska världsförbundets svenska sektion från kyrkofonden utgående anslaget å 30 000 kronor till bidrag till årsavgift till världsförbundet.

Till bidrag till den årliga medlemsavgiften för angivna nämnd och sektion i respektive internationella sammanslutning utgå således nu enligt riksdagens beslut 25 000 kronor från anslag å riksstaten respektive 35 000 kronor från kyrkofonden. Årsavgifterna torde för närvarande uppgå till i runt tal 52 700 kronor respektive 100 000 kronor. Förenämnda bidragsanslag möjliggöra således en täckning av nuvarande årsavgift med drygt 47 procent för ekumeniska nämnden och med 35 procent för Lutherska världsförbundets svenska sektion. Det till nämnden utgående bidraget till medlemskapet i kyrkornas världsråd är således proportionellt sett vida större än det till sektionen. Det undandrager sig statskontorets bedömande, huruvida en sådan differens kan vara motiverad. Erinras må emellertid, att då bidragsanslag första gången beviljades nämnden och sektionen (SU 1951: 8, s. 15 ff.; rskr 1951: 8 respektive prop. nr 57 år 1954, s. 16 och 17), dessa bidrag fastställdes till 20 000 kronor för dem vardera, oaktat medlemsavgifterna i de internationella organisationerna voro olika.

Det är mot bakgrunden härav som statskontoret i sina utlåtanden över framställningar från såväl nämnden som sektionen om anslagshöjning på grund av höjd medlemsavgift ansett sig böra förorda en förstärkning i proportion till den ökning, som skett av medlemsavgiften i fråga. Sett ur denna synpunkt finnes icke anledning till erinran mot ett tillmötesgående av motionärernas hemställan. En förstärkning av anslaget till nämnden i samma

utsträckning som medgivits för sektionen skulle emellertid innebära en anslagshöjning med i runt tal 1 700 kronor. Det kan ifrågasättas, om icke spörsmålet om bidrag till medlemsavgift till berörda internationella sammanslutningar bör prövas i ett sammanhang.

Utskottet finner sig i anslutning till vad statskontoret uttalat i sitt yttrande över motionerna I: 68 och II: 82 böra förorda, att förevarande bidragsanslag av 25 000 kronor för nästa budgetår höjes proportionsvis lika mycket, som den av riksdagen år 1960 medgivna höjningen av kyrkofondsanslaget till Lutherska världsförbundets svenska sektion. Beloppet torde emellertid av anslagstekniska skäl böra avrundas uppåt till 2 000 kronor. Utskottet förutsätter härjämte, att eventuella framställningar till Kungl. Maj:t om höjningar av de till nämnden och sektionen utgående bidragen till årsavgifter till Kyrkornas världsråd respektive Lutherska världsförbundet i fortsättningen i görligaste mån prövas enligt likformiga grunder.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 68 och II: 82, till *Bidrag till svenska ekumeniska nämnden* för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 27 000 kronor.

Skolväsendet

Centrala och regionala myndigheter m. m.

7:o) **Skolöverstyrelsen: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 102, s. 139—149) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 6 254 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Nyström* och *Hedström* (I: 415) och den andra inom andra kammaren av fru *Jäderberg* och herr *Lassinantti* (II: 474), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att folkhögskoleinspektörens befattning ändras från arvodestjänst till extra ordinarie tjänst.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 415.

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt — innebärande en anslagshöjning med 780 000 kronor — avser, förutom automatiska utgifts-

förändringar, huvudsakligen följande ändringar av skolöverstyrelsens personalorganisation m. m.:

- 1) utbyte av fyra tjänster som amanuens/byråsekreterare mot kanslistjänster i reglerad befordringsgång,
- 2) inrättande av en arvodesbefattning med heltidstjänstgöring för konsulent för audiovisuella hjälpmedel,
- 3) uppräknig av anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal med 18 000 kronor för konsulentverksamhet i barnavård och vävning,
- 4) inrättande av en kontoristtjänst i Ae 9,
- 5) anvisande av medel för ytterligare en konsulent i yrkesvägledning,
- 6) fortsatt dubbling av två undervisningsrådstjänster,
- 7) utbyte av två kansliskrivartjänster i Ao 10 respektive Ae 10 samt en kontoristtjänst i Ae 9 mot kanslistjänster i reglerad befordringsgång,
- 8) ökad medelstilldelning till konsulentverksamheten för undervisning av synsvaga och hörselsvaga barn,
- 9) beräkning av medel för uppflyttning av tryckeriföreståndartjänsten från Ag 10 till Ae 11.

Skolöverstyrelsen har härutöver bland annat framlagt förslag om ändring av folkhögskolinspektörens befattning från arvodestjänst till tjänst i Be 1, vilket förslag icke tillstyrkts av *departementschefen*.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt.

Vidkommande det i motionerna I: 415 och II: 474 gjorda yrkandet om extraordinariesättning av folkhögskolinspektörens befattning får utskottet anföra följande. Folkhögskolinspektören åtnjuter nu arvode motsvarande löneklass 29, varför en extraordinariesättning i närmast motsvarande lönegrad skulle innebära placering i lönegrad Be 1. Då departementschefen icke biträtt skolöverstyrelsens förslag om folkbildningsrotelns omvandling till avdelning, skulle vid ifrågavarande extraordinariesättning den situationen uppkomma, att inspektören skulle erhålla samma löneställning som rotelchefen. Utskottet, som visserligen finner skäl tala för att möjligheter skapas för kontinuitet på denna inspektörsbefattning, är dock icke berett tillstyrka bifall till det i motionerna framställda yrkandet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 415 och II: 474,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	1 844 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	668 000
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., förslagsvis	98 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 306 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	1 255 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	83 000
	<hr/>
Summa kronor	6 254 000

c) till *Skolöverstyrelsen*: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 6 254 000 kronor.

8:o) **Skolöverstyrelsen: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 103, s. 149—151), vilket innebär en anslagshöjning med 4 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skolöverstyrelsen*: Omkostnader för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 965 000 kronor.

9:o) **Skolöverstyrelsen: Anslag till upplysningsfilm angående rökningens skadeverkningar m. m.** I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Schött m. fl.* (I: 326) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.* (II: 400) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att för ifrågavarande ändamål anslå följande belopp, att förvaltas av skolöverstyrelsen, nämligen för framställning av en upplysningsfilm för åldersstadiet 10—12 år jämte kompletterande stillfilm om rökningens skadeverkningar 90 000 kronor, för framställande av en folder i anslutning till filmen 30 000 kronor samt för gratis avvänjningskur för cirka 200 elever i storstädernas skolor 25 000 kronor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framställda yrkandena får utskottet hänvisa till motionen II: 400.

Utskottet. I de föreliggande motionerna har uppmärksamhet fästs vid tobaksbrukets allt snabbare utbredning bland barn och ungdom. Motionärerna har understrukt, att den medicinska expertisen ser denna utveckling som en allvarlig samhällsfara. Enligt motionärerna bör ett fortsatt intensifierat upplysningsarbete vid våra skolor komma till stånd rörande tobaksbrukets skadeverkningar. I detta syfte föreslår motionärerna vidtagande av vissa i motionerna närmare preciserade åtgärder och anvisande av statsanslag för ändamålet. Även utskottet finner det synnerligen ange-

läget att mot rökningen bedrivs en effektiv propaganda bland ungdom i olika åldrar. I vad avser skolungdomen förutsätter utskottet, att vederbörande ansvariga skolmyndigheter vidtager de åtgärder i förevarande hänseende, som står dessa myndigheter till buds och i övrigt må finnas lämpliga och ändamålsenliga. Utskottet har emellertid icke blivit övertygat om att de av motionärerna angivna utvägarna skulle leda till åsyftat resultat, varför utskottet icke ansett sig böra biträda de i motionerna framställda förslagen.

Utskottet hemställer alltså,

att motionerna I: 326 och II: 400 icke må av riksdagen bifallas.

10:o) **Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 104, s. 151—161) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för överstyrelsen för yrkesutbildning, som föranledes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för överstyrelsen för yrkesutbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 534 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Thorssten Larsson* och *Ernst Olsson* (I: 413) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 478), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte biträda av överstyrelsen för yrkesutbildning gjord framställning om inrättande av två konsulenttjänster i Ae 23 för inspektions- och rådgivningsverksamhet vid inbyggda skolor och företagsskolor och att anslagsposten Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar i anledning härav uppföres med ett belopp av 4 590 000 kronor.

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 478.

Kungl. Maj:ts förslag — innebärande en anslagshöjning med 817 400 kronor — avser förutom automatiska utgiftsförändringar huvudsakligen följande ändringar av överstyrelsens personalorganisation m. m.:

- 1) ordinariesättning av kamrerartjänsten,
- 2) beräkande av medel för omändring av en förste byråingenjörstjänst i Ag 23 till en förste konsulenttjänst i Ag 24,
- 3) inrättande av en byråingenjörstjänst i Ae 19,
- 4) inrättande av två konsulenttjänster i Ae 23,
- 5) inrättande av fyra assistenttjänster i Ae 17,
- 6) inrättande av tre assistenttjänster i Ae 12,
- 7) inrättande av fyra adjunktstjänster i Ao 23,
- 8) inrättande av en kanslisttjänst i reglerad befordringsgång,

- 9) inrättande av en kanslibiträdestjänst i Ae 7,
- 10) inrättande av fem skriv- och kontorsbiträdestjänster i reglerad befordringsgång,
- 11) inrättande av två amanuens tjänster i reglerad befordringsgång,
- 12) uppräknning av anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m. med 50 000 kronor.

Ett av *överstyrelsen för yrkesutbildning* framlagt förslag om inrättande av två konsulenttjänster i Ae 23 vid överstyrelsens verkstadsskolesektion har *departementschefen* icke tillstyrkt.

Över motionerna I: 413 och II: 478 har statsutskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från överstyrelsen för yrkesutbildning, statskontoret och arbetsmarknadens yrkesråd.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har anfört bland annat följande.

Då motionärernas förslag helt sammanfaller med vad överstyrelsen i *petitaframställningen* år 1960 föreslagit, får överstyrelsen hemställa att riksdagen måtte bifalla förevarande motion. Överstyrelsen tillåter sig härvid att hänvisa till vad den anfört i den åberopade *petitaskrivelsen*. Överstyrelsen vill endast tillägga, att det enligt sakens natur är nödvändigt att öka inspektionsorganisationen i takt med att de förevarande skolorna bygges ut. Därest företagen erhåller ökat stöd i form av råd och anvisningar från verkets tjänstemän, kommer företagarnas intresse för yrkesutbildningen utan tvivel att stimuleras. Man kan med stor sannolikhet vänta, att de i ökad utsträckning kommer att anordna yrkesutbildning i de former här beröres, ett förhållande som framstår som nödvändigt om samhället snabbt skall kunna anpassa skolorganisationen med hänsyn till det stora behovet av yrkesutbildning.

Statskontoret har i sitt yttrande avstyrkt bifall till motionerna med följande motivering.

Statskontoret får erinra om att i årets statsverksproposition vederbörande departementschef framhöll att frågan om yrkesutbildningens centrala ledning alltjämt befunde sig under utredning. Departementschefen fann det emellertid nödvändigt att överstyrelsens för yrkesutbildning personalresurser nu väsentligt förstärktes och har också förordat, att överstyrelsens anspråk på personalförstärkningar i betydande utsträckning skall tillgodoses. I motionerna har enligt statskontorets uppfattning icke anförts några skäl, som motivera ett frångående av den av departementschefen gjorda avvägningen rörande personalökningar från och med budgetåret 1961/62.

Arbetsmarknadens yrkesråd har avgivit följande yttrande.

De motiv, som motionärerna anför för ett bifall till de två av Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagna konsulentbefattningarna i Ae 23, anser yrkesrådet sakliga och tungt vägande. Det måste från samhällsekonomisk synpunkt vara angeläget att söka utveckla och bredda den avsevärt mindre kostsamma yrkesutbildningen i de inbyggda skolorna och företagsskolorna. För att emellertid utbildningens kvalitet i dessa skoltyper ska kunna hållas på en tillfredsställande nivå, det gäller framför allt de inbyggda skolorna,

fordras att överstyrelsen för yrkesutbildning får resurser att bland annat tillgodogöra sig och vidarebefordra det material, som framställs inom de olika branschorganisationerna. Vi vill i detta sammanhang framhålla att det föreliggande förslaget icke kan anses som en definitiv lösning på den betydelsefulla frågan om stödet till yrkesutbildningen i näringslivet. För att en tillfredsställande samverkan skall kunna ske mellan näringslivorganisationernas utbildningsorgan och det statliga tillsynsverket, är den föreslagna förstärkningen av överstyrelsen att anse som ett minimum.

Yrkesrådet tillstyrker sålunda enhälligt motionärernas förslag att Kungl. Maj:t måtte bevilja medel för avlönande av de två ifrågakvarande konsulentbefattningarna i Ae 23.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår innebär Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt en väsentlig förstärkning av överstyrelsens för yrkesutbildning personalresurser. Med hänsyn till den snabba utbyggnaden av landets yrkesskolväsen hälsar utskottet denna personalförstärkning med tillfredsställelse.

Det i motionerna I: 413 och II: 478 gjorda yrkandet om inrättande av två konsulenttjänster i Ae 23 för inspektions- och rådgivningsverksamhet vid inbyggda skolor och företagsskolor överensstämmer med ett av överstyrelsen framlagt förslag, som departementschefen icke biträtt.

Ifrågavarande skolor visade en glädjande utveckling under 1950-talet. Enligt utskottets mening är det av vikt, att dessa skolor i så stor utsträckning som möjligt får det stöd, som inspektion och rådgivning från centralt eller regionalt håll kan utgöra, för att utbildningens kvalitet skall hållas på en tillfredsställande nivå. Då någon institution för inspektions- och rådgivningsverksamhet på länsplanet ännu icke finnes tillskapad, synes åtminstone för närvarande denna verksamhet böra åvila det centrala ämbetsverket. Utskottet, som med hänsyn till den redan föreslagna ökningen av överstyrelsens personal icke finner sig böra för nästa budgetår tillstyrka ytterligare personalförstärkning, förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på förevarande spörsmål. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna, vad utskottet sålunda anfört.

Vad departementschefen i övrigt förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 413 och II: 478,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för överstyrelsen för yrkesutbildning, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för yrkesutbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	951 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	12 200
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., förslagsvis	1 187 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 561 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	759 800
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	63 000
	Summa kronor 4 534 000

c) till *Överstyrelsen för yrkesutbildning*: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 534 000 kronor;

II. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 413 och II: 478 anfört rörande inspektions- och rådgivningsverksamhet vid inbyggda skolor och företagsskolor.

11:o) **Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 105, s. 161 och 162), vilket innebär en anslagshöjning med 99 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Överstyrelsen för yrkesutbildning*: *Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 543 000 kronor.

12:o) **Överstyrelsen för yrkesutbildning: Försöksverksamhet med handledd privatistundervisning per korrespondens.** I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Ranmark m. fl.* (I: 220) och den andra inom andra kammaren av herr *von Sydow m. fl.* (II: 309) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att till *överstyrelsen för yrkesutbildning* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor till försöksverksamhet med handledd privatistundervisning per korrespondens.

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 220.

Departementschefen har vid sin anmälan av förslagsanslaget Högre tekniska läroverk: Avlöningar (se punkten 41 i det följande) icke funnit sig kunna biträda ett förslag av *överstyrelsen för yrkesutbildning* om anvisande av ett preliminärt belopp av 200 000 kronor för försöksverksamhet med

handledd privatistundervisning. Enligt överstyrelsen borde denna försöksverksamhet bedrivas enligt följande riktlinjer.

På orter, där tekniskt läroverk finnes, bör den handledda undervisningen anknytas till det tekniska läroverket och ledas av lärare vid läroverket, allt självfallet under förutsättning att läroverkets resurser i fråga om lokaler, materiel och lärarkrafter medger detta. Den grupp, som skall erhålla undervisning, bör icke understiga 12—15 elever. Fyra à fem timmar i veckan skall anslås till genomgång av vissa i förväg inlästa delar av ett ämne. Vidare skall anordnas laborationer och preparandkurser.

På de orter, där den handledda undervisningen icke kan anknytas till tekniskt läroverk men där elevunderlaget bedömes som tillräckligt (minst 12—15 elever), bör undervisningen kunna anknytas till den lokala yrkeskolan och i stort sett ske på samma sätt som ovan angivits.

Tänkbart är vidare att statsbidrag i någon form kunde utgå till korrespondensinstitut, som anordnar en mer reguljär undervisning på viss ort.

Utskottet, som funnit den i motionerna föreslagna utbildningsformen beaktansvärd såsom ett komplement till den gängse utbildningen av läroverksingenjörer, har emellertid icke ansett sig böra tillstyrka motionsyrkandet om ett särskilt statsanslag till ifrågavarande försöksverksamhet. Enligt utskottets mening synes nämligen frågan om förevarande handledda privatistundervisning böra sättas in i ett större utbildningssammanhang. Det synes utskottet lämpligt att exempelvis den nu arbetande gymnasieutredningen i anslutning till givna direktiv uppmärksammar denna fråga.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionerna I: 220 och II: 309 icke må av riksdagen bifallas.

13:o **Länsskolnämnderna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 106, s. 163—168) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för länsskolnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Länsskolnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 732 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 691 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär utom automatiska utgiftsförändringar en uppräknings med 30 000 kronor av delposten till ersättningar till experter samt extra sekreterar- och biträdespersonal ävensom en medelsanvisning av sammanlagt 72 000 kronor för att möjliggöra anställandet av arvodeerade fortbildningskonsulenter vid länsskolnämnderna samt för viss biträdeshjälpen åt dessa konsulenter. Departementschefen har vidare förordat en viss uppräknings av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Skolöverstyrelsens förslag om personalförstärkning vid länsskolnämnderna genom inrättande av en skolinspektörstjänst, 21 kanslistjänster och 14 kontorsbiträdestjänster har icke tillstyrkts av *departementschefen*.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår, att departementschefen icke heller i år kunnat tillstyrka de av skolöverstyrelsen föreslagna personalförstärkningarna för länskskolnämnderna. Utskottet, som är medvetet om att en mycket stor arbetsbörda åvilar länskskolnämndernas kanslier och att biträdeshjälpen på dessa kanslier är knappt tilltagen, förutsätter, att Kungl. Maj:t skall finna möjlighet att för nästa års riksdag framlägga förslag i ärendet.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för länskskolnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 624 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	323 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar till experter och tillfällig personal m. m., <i>förslagsvis</i>	364 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	440 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	920 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	61 000
	4 732 000

Summa kronor 4 732 000

b) till *Länskskolnämnderna*: *Avlöningar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 732 000 kronor.

14:o) **Länskskolnämnderna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 107, s. 168—170), vilket innebär en anslagsminskning med 30 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Länskskolnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 994 000 kronor.

15:o) **Läroboksnämnden.** Kungl. Maj:t har (punkt 108, s. 170 och 171) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 92 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per Jacobsson* (I: 124) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl* (II: 151), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande punkt måtte besluta, 1) att den under punkten redovisade läroboksnämnden avskaffas, och 2) att det under punkten uppförda anslaget av 92 000 kronor utgår.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionen II: 151.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag och har alltså icke ansett sig böra biträda det i motionerna I: 124 och II: 151 framställda yrkandet.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 124 och II: 151, till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 92 000 kronor.

16:o) **Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 109, s. 172), vilket innebär en anslagsminskning med 8 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

17:o) **Bidrag till skolbibliotek.** Kungl. Maj:t har (punkt 110, s. 172—174) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 091 000 kronor, innebärande oförändrad anslagstilldelning jämfört med innevarande budgetår.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Hæggblom* väckt motion (II: 146), vari hemställts, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära att skogsbrukets olika skolor tillerkännes rätt att erhålla bidrag till skolbibliotek.

Beträffande motiveringen till yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag.

Med anledning av motionen II: 146 får utskottet anföra följande.

Utskottet finner det skäligt, att skogsbrukets skolor erhåller samma möjligheter att anskaffa skolbibliotek som skolor av motsvarande typ inom jordbruket. Vissa olikheter mellan skogsbrukets och jordbrukets skolor,

bland annat beträffande huvudmannaskapet, synes kunna utgöra hinder för att skogsbrukets skolor införes bland de statsbidragsberättigade skolorna i kungörelsen rörande statsbidrag till skolbibliotek (1955: 506). Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t låter undersöka, på vad sätt möjligheter kan skapas för skogsbrukets skolor att komma i åtnjutande av statsbidrag till skolbibliotek och för riksdagen framlägger förslag i ämnet. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

I. till *Bidrag till skolbibliotek* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 091 000 kronor;

II. i anledning av motionen II: 146 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

18:o) **Bidrag till vissa särskilda skoländamål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 111, s. 174—176), vilket innebär en anslagsminskning med 13 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till vissa särskilda skoländamål* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 323 000 kronor.

Det obligatoriska skolväsendet

19:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 116, s. 188—197) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 833 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Fahlander* och *Osvald* (I: 120) och den andra inom andra kammaren av herr *Ekström* i Björkvik *m. fl.* (II: 149), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta anvisa ett statsbidrag på 80 000 kronor till korrespondensrealskolan i Björkvik för läsåret 1961/62;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist* (I: 314) och den andra inom andra kammaren av fru *Lewén-Eliasson m. fl.* (II: 480), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1961/62 under förevarande punkt i enlighet med skolöverstyrelsens förslag bevilja *Kristofferskolan* ett statsbidrag av 40 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 316) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Helén* (II: 378), i vilka hemställts, 1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna, att enligt riksdagens uppfattning dels i A-klasser samt i B1-klasser, anordnade vid A-skolor, i folkskolans årskurs 3 och högre, samt i försöksskolans årskurs 3—6 klassavdelningen skall utgöra utgångspunkten för uppdelning i slöjdgrupper samt att lägsta talet för delning i två grupper skall sänkas från 25 till 20, dels i första klassen av den treåriga realskolan samt i årskurs 7 av folkskolan och försöksskolan antalet lärartimmar — utan ändring av antalet elevtimmar — måtte ökas med en i ämnet modersmålet, om elevantalet i klassen uppgår till högst 21, dels delningstalet i realskolans högsta klass skall utgöra 30, dels ock att länskolnämnderna (skolöverstyrelsen) måtte befullmäktigas att då särskilda skäl därtill är medgiva upprättande av ny klassavdelning, samt 2) att riksdagen måtte medgiva att i den utsträckning medel erfordras för dessa åtgärders genomförande under budgetåret 1961/62 kostnaderna påföres åttonde huvudtiteln under rubrikerna Bidrag till driften av folkskolor m. m. och Allmänna läroverken: Avlöningar;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 317) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Helén* (II: 379), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av 105 § folkskolestadgan, att a) förstärkning av matematikundervisning med en veckotimme (lärartimme) för klass i folkskola av B-form medges om elevantalet är lägst 17, så att uppdelning av klassen under nämnda veckotimme får ske; b) vid inrättande av den ytterligare förstärkningsanordning varom stadgas i ovannämnda paragraf mom. c och d i folkskolestadgan skolor av B1-form erhåller rätt tillämpa ett från 35 till 30 sänkt delningstal;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Sveningsson* (I: 403) och den andra inom andra kammaren av herrar *Edlund* och *Magnusson* i Borås (II: 467), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte a) besluta att tillhandahållande av fri undervisningsmateriel icke skall vara obligatoriskt för skoldistriktet, b) besluta att från och med 1961/62 vid beräkning av det i anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. ingående lärarlönebidraget hänsyn icke skall tagas till avlösta bidrag och avdragsbeloppet sålunda fastställas till i hyresgrupp 1 960 kronor, i hyresgrupp 2 1 200 kronor, i hyresgrupp 3 1 380 kronor, i hyresgrupp 4 1 620 kronor och i hyresgrupp 5 1 850 kronor per statsbidragsberättigande lärartjänst, c) till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Karlsson m. fl.* väckt motion (II: 84), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att elevantalet i små- och folkskolans klasser från och med 1963 icke annat än i undantagsfall skall få överstiga 24 respektive 30 elever.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framförda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 149, II: 480, I: 316, I: 317, I: 403 och II: 84.

Kungl. Maj:ts förslag avseende medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1961/62 innebär en anslagshöjning med 113 000 000 kronor. Ökningen betingas — utom av automatiska utgiftsförändringar — av följande förslag, nämligen 1) vissa vidgade möjligheter att dela klass vid undervisning i yrkeskunskap i folkskolan, 2) ändrade grunder för statsbidrag till svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, medförande en höjning av anslagsposten för ifrågavarande ändamål med 92 400 kronor samtidigt som anslagsposten till bidrag till undervisningsmateriel vid utlandsskolorna utgår, 3) uppräknig av anslagsposterna till bidrag till estniska folkskolan i Stockholm och till estnisk skola i Göteborg med respektive 15 000 och 10 000 kronor och sammanförande av bidragen till en anslagspost.

Skolöverstyrelsens förslag om dels statsbidrag för frivillig undervisning i instrumentalmusik och solosång samt körsång på försöksskolans högstadium, dels uppräknig av statsbidraget till korrespondensrealskolan i Björkvik med 57 000 kronor till 117 000 kronor, dels ock höjning av statsbidraget till Kristofferskolan med 20 000 kronor har *departementschefen* icke biträtt.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen icke heller i år kunnat biträda det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget, att statsbidrag skall införas för anordnande av frivillig undervisning i instrumentalmusik och solosång samt körsång på försöksskolans högstadium enligt samma bestämmelser som nu gäller för anordnande av dylik undervisning vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att utskottet i sitt av 1960 års riksdag godkända utlåtande (nr 8, punkten 62) framhöll, att utskottet fann det vara synnerligen angeläget, att försöksskolans högstadium i förevarande avseende jämfördes med allmänna läroverk och högre kommunala skolor. Med understrykande av vad utskottet sålunda uttalat förväntar utskottet, att Kungl. Maj:t upptager detta spörsmål till förnyat bedömande och för nästa års riksdag framlägger förslag i ämnet.

Med anledning av de under förevarande punkt redovisade motionerna får utskottet anföra följande.

Det i motionerna I: 120 och II: 149 gjorda yrkandet om höjning av anslaget till korrespondensrealskolan i Björkvik med 20 000 kronor till 80 000 kronor överensstämmer med ett av styrelsen för skolan framlagt förslag. Av skolöverstyrelsens anslagsyrkanden framgår, att om statsbidrag skulle utgå till skolan i Björkvik efter samma normer som gäller för övriga skolor, men med hänsyn tagen till det lägre antalet veckotimmar vid skolan i Björkvik, bidraget borde uppgå till 117 000 kronor. Enligt uppgifterna i motionen är elevantalet vid skolan oförändrat jämfört med föregående läsår, om man frånräknar de elever, som är bosatta i Nyköping och Katrineholm men icke vunnit inträde vid dessa städers läroverk. Med hänsyn härtill är utskottet, som i och för sig finner det skäligt, att Björkviksskolan jämföras med andra korrespondensrealskolor i vad gäller statsbidragsgivningen, icke berett att tillstyrka bifall till yrkandet i motionerna I: 120 och II: 149.

Då enligt vad utskottet inhämtat 1957 års skolberedning kommer att framlägga förslag även rörande de privata skolorna, anser utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till yrkandet i motionerna I: 314 och II: 480 om höjning av statsbidraget till Kristofferskolan.

Vidkommande motionerna I: 403 och II: 467 får utskottet framhålla, att utskottet i sitt ovannämnda av 1960 års riksdag godkända utlåtande (punkten 62) med anledning av motionsyrkanden i samma syfte som det nu föreliggande, anförde, att utskottet icke vore berett att tillstyrka avskaffande av systemet med fria läroböcker och i samband därmed indragande av hela det kompensationsbelopp, vartill kommunerna förklarats berättigade som ersättning för vissa inkomstbortfall. En sådan åtgärd som den i motionerna föreslagna skulle enligt utskottets mening medföra stora nackdelar för både föräldrar och kommuner. Utskottet vidhåller den uppfattning, varåt utskottet sålunda givit uttryck, och avstyrker bifall till motionerna I: 403 och II: 467, såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 316 och II: 378, I: 317 och II: 379 samt II: 84 har framlagts förslag, som syftar till att nedbringa elevantalet i klasserna antingen generellt eller vid undervisning i visst ämne.

Utskottet framhöll senast i sitt utlåtande nr 8 vid 1960 års riksdag (punkten 39), att en sänkning av elevantalet i klasserna måste anses angelägen. Som ett led i strävandena att åstadkomma rimliga klasstorlekar anvisade utskottet i fjol utvägen för länskolnämnderna och skolöverstyrelsen att »kapa topparna» genom en viss skönsmässig tillämpning av gällande bestämmelser från fall till fall. Utskottet har konstaterat, att under det gångna året på detta sätt goda resultat nåtts. Vad i motionerna I: 316 och II: 378 föreslagits i syfte att bereda länskolnämnderna möjlighet till uppdelning av klass tillgodoses i huvudsak genom den av utskottet i fjol anvisade utvägen. Utskottet finner sig likväl i anledning av motionerna böra starkt understryka önskvärdheten av att åtgärder, som ansluter sig till vad utskottet tidigare angivit, vidtages för att i möjligaste mån åstad-

komma en sänkning av elevantalet i klasserna. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till kännva vad utskottet sålunda anført.

Vidkommande motionen II: 84, i vilken hemställtts att riksdagen måtte besluta om visst maximiantal elever i små- och folkskolans klasser från och med läsåret 1963/64, får utskottet hänvisa till att 1957 års skolberedning torde komma att framlägga förslag om elevantalet i klasserna inom den framtida enhetsskolan. Utskottet finner sig därför icke böra tillstyrka bifall till ifrågavarande motion.

Med hänsyn till det pågående arbetet inom skolberedningen anser sig utskottet icke heller böra ta ställning till förslaget i motionerna I: 316 och II: 378 om delning i vissa fall under en veckotimme av klass 7 i försöksskolan och folkskolan vid undervisning i modersmålet.

Eftersom realskolan står inför sin avveckling, finner utskottet icke skäl biträda de yrkanden i sistnämnda motioner, som berör denna skolform.

En sedan lång tid tillbaka angelägen delreform i förevarande sammanhang är frågan om minskat elevantal i folkskolans slöjddavdelningar. Utskottet är väl medvetet om de fördelar som skulle vara att vinna, om klassen kunde vara utgångspunkt vid gruppindelning i slöjd i klasserna 3—6 av folkskolan och försöksskolan. Med hänsyn till de stora kostnader för statsverket och de lokalproblem som härigenom skulle uppstå, är utskottet likväl icke berett tillstyrka bifall till motionerna I: 316 och II: 378 i denna del. Utskottet förutsätter dock, att Kungl. Maj:t så snart ske kan framlägger förslag om lägre delningstal vid gruppindelning i slöjd.

Vad beträffar yrkandet i motionerna I: 317 och II: 379 rörande förstärkningsanordningar vid undervisningen i matematik i årskurs 6 i folkskola av B-form vill utskottet framhålla följande. Visserligen kan det i och för sig anses vara av värde, att uppdelning enligt 105 § a) folkskolestadgan finge ske, om elevantalet är högst 17, men utskottet kan icke finna denna förstärkningsanordning vara av sådan natur att den bland övriga angelägna önskemål bör givas en prioritetsställning. Utskottet är därför icke berett biträda motionsyrkandet.

Utskottet får härjämte — under hänvisning till vad utskottet i det följande (punkten 24) kommer att anföra rörande anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning i tyska i försöksskolans årskurs 7 (alternativkurs 2) — förorda, att riksdagen medgiver att ur förevarande anslag må övergångsvis utgå medel för bestridande av härav föranledda kostnader.

Vad departementschefen i övrigt förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 120 och II: 149 icke må av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 314 och II: 480 icke må av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 403 och II: 467, i vad de avser tillhandahållande av fri undervisningsmateriel, icke må av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 317 och II: 379 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att motionen II: 84 icke må av riksdagen bifallas;

VI. att riksdagen må

a) medgiva, att ur förevarande anslag må övergångsvis under budgetåret 1961/62 utgå statsbidrag till kombinerad korrespondens- och radioundervisning i tyska i försökskolans årskurs 7 (alternativkurs 2);

b) godkänna av departementschefen förordade grunder för statsbidrag till svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 403 och II: 467, såvitt de avser medelstildelningen, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 833 000 000 kronor;

VII. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande frivillig musikundervisning på försöksskolans högstadium;

VIII. att motionerna I: 316 och II: 378, såvitt här är i fråga, icke må till annan riksdagens åtgärd föranleda än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet anfört rörande tillämpningen av gällande bestämmelser om elevantalet i klasserna och om gruppindelning vid slöjdundervisning.

20:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem.** Kungl. Maj:t har (punkt 117, s. 198) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 900 000 kronor, innebärande en anslagsökning med 200 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 200) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Boo* (II: 294), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte besluta, att statsbidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem måtte

utgå med 4 kronor 75 öre per dag vid inackordering i enskilt hem samt med 4 kronor 50 öre per dag i elevhem.

Beträffande motiveringen för det gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 200.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning infordrat yttranden över motionerna från skolöverstyrelsen, statskontoret, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet.

Skolöverstyrelsen har anfört bland annat följande.

Med anledning av de föreliggande motionerna har överstyrelsen från länskolnämnderna införfäskat uppgifter på grundval av statsbidragsrekvisitionerna för redovisningsåret 1959/60, i syfte att utröna den genomsnittliga verkliga bruttokostnaden för kommunerna (i förekommande fall särskolornas huvudmän) per elev och dag vid inackordering i enskilda hem.

Undersökningen utvisar en medelkostnad för hela riket av 4: 83 kronor per barn och dag. Jämfört med medelkostnaden redovisningsåret 1954/55 av 3: 80 kronor föreligger här en ökning med 27,1 procent.

Den nu konstaterade ökningen av kostnaderna för inackordering av skolbarn i enskilda hem motiverar enligt överstyrelsens mening en höjning av statsbidraget. En höjning till 3: 90 kronor per barn och dag skulle motsvara i avrundat tal 80 procent av den framräknade medelkostnaden av 4: 85 kronor redovisningsåret 1959/60. Detta innebär en ökning av bidraget med 20 procent. Att kommunernas kostnader avsevärt ökats även i fråga om inackordering i elevhem synes överstyrelsen uppenbart. En höjning av elevhemsbidraget, nu 3 kronor per barn och dag, likaledes med 20 procent skulle innebära ett till 3: 60 kronor per barn och dag höjt bidrag. Med hänsyn till den fortsatta kostnadsutvecklingen finner överstyrelsen emellertid, att beloppet bör fastställas till 4 kronor respektive 3: 70 kronor per barn och dag.

Enligt tidigare inhämtade uppgifter har kommunerna beräknat statsbidragen till inackorderingsverksamheten under redovisningsåret 1960/61 till omkring 1 870 000 kronor, varav 990 000 kronor för inackordering i enskilda hem och 880 000 kronor för inackordering i elevhem. Med ledning härav kan höjningen av statsbidragsbeloppen i enlighet med överstyrelsens förslag beräknas medföra en ökning av statsverkets årliga utgifter för ändamålet med omkring 435 000 kronor.

Statskontoret har i sitt yttrande anfört bland annat följande.

Statskontoret vill med anledning härav erinra om att de nuvarande bestämmelserna angående statsbidrag till kostnaderna för inackordering fastställdes genom kungörelsen den 18 juni 1958, nr 380. Tidigare utgick vid inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem statsbidrag med åtta tiondelar av skoldistrikts verkliga kostnader för inackordering, därest dessa icke överstego vad som efter ortens förhållanden kunde anses skäligt. Vid inackordering i skolhem bestämde Kungl. Maj:t det belopp, som skulle anses motsvara inackorderingskostnaden. Med det bidragsunderlag, som gällde närmast före ikraftträdandet av de nuvarande bestämmelserna, blev statsbidraget vid inackordering i skolhem 2 kronor 40 öre per elev och dag,

om skolmåltid ej var anordnad vid skolan, samt annars 2 kronor. Från och med den 1 juli 1958 utgick statsbidrag till kostnaderna för inackordering med ett i ovannämnda kungörelse fastställt belopp, nämligen 3 kronor 25 öre vid inackordering i enskilt hem och med 3 kronor vid inackordering i elevhem, vilket sålunda innebär en betydande förbättring av bidraget.

Statskontoret vill vidare framhålla, att den föreslagna höjningen av bidraget till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem för budgetåret 1961/62 enligt under hand inhämtad uppgift torde medföra ökade statsbidragskostnader om 700 000—800 000 kronor. Statskontoret anser sig icke kunna förorda så avsevärd kostnadsökning.

På grund av det anförda får statskontoret avstyrka bifall till förevarande motioner.

Svenska landskommunernas förbund har i huvudsak anført följande.

I sitt den 18 oktober 1956 avgivna yttrande över en utredning angående statsbidrag till skolskjutsar och inackordering m. m., verkställd av sakkunniga tillkallade av skolöverstyrelsen, anförde förbundets styrelse bland annat, att någon automatisk värdebeständighet av statsbidragen tyvärr icke kunnat säkras vare sig genom allmänna statsbidragsutredningens eller de sakkunnigas förslag och uttalade därför förhoppningen att Kungl. Maj:t och riksdagen i fortsättningen skulle visa större förståelse än dittills för att kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner någorlunda bibehölles vid förändringar i penningvärdet.

Kostnaderna för inackordering av skolbarn har stigit högst avsevärt under senare år. Svårigheterna att anskaffa lämpliga inackorderingshem har bidragit till denna kostnadsökning. Genomsnittskostnaden för inackordering i enskilt hem torde numera uppgå till omkring 6 kronor per dag. I åtskilliga fall är kostnaden betydligt högre. En uppräknig av enhetsbeloppen är därför motiverad för ett återställande av den ursprungliga kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna, varför styrelsen tillstyrker motionerna om höjning av enhetsbeloppen.

Svenska stadsförbundet har anført följande.

I likhet med alla statsbidrag, som utgår med ett i kronor uttryckt fast belopp, har det sedan 1952 oförändrade inackorderingsbidraget kommit att successivt sjunka i realvärde. Medan statsbidraget till skolskjutsar utgår med i princip 80 procent av kommunens verkliga kostnad, utgår statsbidraget till inackordering, vilken anordning ju är ett alternativ till skolskjutsning, med ett belopp som numera torde utgöra knappt hälften av den verkliga kostnaden. Ett återställande av de ursprungliga kostnadsrelationerna är här, såsom beträffande många andra statsbidrag där utvecklingen varit lika ogynnsam för kommunerna, ett naturligt och rimligt krav från kommunernas sida.

Relativt få av stadsförbundets medlemskommuner berörs av statsbidraget till inackordering av skolbarn. Huvudparten av de kommuner, som drabbas av bidragets ogynnsamma realvärdesutveckling, torde vara landskommuner av glesbygdskaraktär med i många fall relativt svag ekonomisk bärkraft.

Med hänsyn till vad ovan anförts och till det faktum att merkostnaden för statsverket blir förhållandevis liten, tillstyrker styrelsen bifall till motionerna.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

I motionerna I: 200 och II: 294 har beträffande inackordering av skolbarn hemställts om en höjning av statsbidraget till 4 kronor 75 öre per dag och barn vid inackordering i enskilt hem och till 4 kronor 50 öre per dag och barn vid inackordering i elevhem. Av skolöverstyrelsens yttrande framgår, att medelkostnaden för hela riket för inackordering av skolbarn i enskilda hem stigit från 3 kronor 80 öre redovisningsåret 1954/55 till 4 kronor 85 öre redovisningsåret 1959/60. Även för inackordering i elevhem synes kostnaderna ha avsevärt ökats. Då statsbidraget under denna tid icke utgått med högre belopp än 3 kronor 25 öre respektive 3 kronor per dag och barn, har kostnadsfördelningen mellan stat och kommun blivit allt ogynnsammare för kommunernas del. I likhet med skolöverstyrelsen och kommunförbunden finner utskottet det skäligt, att en uppräknings av statsbidragsbeloppen sker för att återställa den ursprungliga kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna, och utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t för nästa års riksdag framlägger förslag i ämnet. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till kännva vad utskottet sålunda anført.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 900 000 kronor;

II. att motionerna I: 200 och II: 294, såvitt här är i fråga, icke må till annan riksdagens åtgärd föranleda än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till kännva vad utskottet anført rörande statsbidragsbeloppens storlek.

21:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar.** Kungl. Maj:t har (punkt 118, s. 198 och 199) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 52 000 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 4 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl* (I: 200) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Boo* (II: 294), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte besluta, att ersättningen för s. k. självskjutsar måtte höjas från 50 och 40 öre till 90 respektive 75 öre per dag som elev besökt skolan.

Beträffande motiveringen för det gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 200.

Det i motionerna I: 200 och II: 294 framförda yrkandet överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag, vilket departementschefen inte funnit sig böra förorda.

Över motionerna har statsutskottet i vederbörlig ordning infortrat yttranden från skolöverstyrelsen, statskontoret, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande åberopat, vad överstyrelsen i ämnet anfört och föreslagit i sina petita för budgetåret 1961/62.

Statskontoret framhåller, att den föreslagna höjningen av ersättningen till självskjutsar för budgetåret 1961/62 enligt skolöverstyrelsens beräkningar i anslagsräkningen skulle medföra ökade statsbidragskostnader om 95 000 kronor. Statskontoret har icke ansett sig kunna förorda en så avsevärd kostnadsökning.

Svenska landskommunernas förbunds styrelse delar motionärernas uppfattning, att anordnande av självskjutsar är — i jämförelse med annat skjutssystem — fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt för såväl staten som kommunerna, varför styrelsen tillstyrker motionärernas förslag om höjning av maximibeloppet för självskjutsar.

Svenska stadsförbundet har icke avgivit yttrande rörande självskjutsar.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt.

Yrkandet i motionerna I: 200 och II: 294 rörande statsbidraget till självskjutsar överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag i ämnet, som departementschefen icke funnit sig böra förorda. Utskottet, som i utlåtande 1960: 8, punkten 68, förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle låta närmare undersöka, huruvida statsbidraget till självskjutsar numera vore riktigt avvägt, förväntar att Kungl. Maj:t för nästa års riksdag framlägger förslag om höjning av ifrågavarande statsbidrag i anslutning till vad skolöverstyrelsen i sina anslagsräkningen föreslagit. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer alltså,

I. att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 52 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 200 och II: 294, såvitt här är i fråga, icke må till annan riksdagens åtgärd föranleda än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet anfört rörande statsbidrag till självskjutsar.

22:o) **Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 119, s. 199 och 200), vilket innebär en anslagshöjning med 3 175 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 8 075 000 kronor.

23:o) **Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 120, s. 200), vilket innebär en anslagsminskning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

24:o) **Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning.** Kungl. Maj:t har (punkt 121, s. 201 och 202) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kronor.

Ifrågavarande undervisning ombesörjes av skolradioavdelningen vid Sveriges Radio AB i samråd med och under överinseende av skolöverstyrelsen. Ur förevarande reservationsanslag bestrides dels Sveriges Radio AB:s utgifter för själva undervisningen och dels televerkets kostnader för radioutsändningarna. Statsbidraget till avlönande av handledare i skolorna för undervisningen skall avföras från förslagsanslaget till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.*

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 130 000 kronor.

Utskottet tillstyrker att förevarande anslag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår uppföres med 630 000 kronor.

Under denna punkt får utskottet härjämte beröra fråga angående anordnande läsåret 1961/62 av viss kombinerad korrespondens- och radioundervisning i tyska. Denna fråga har, enligt vad utskottet erfarit, aktualiserats av skolöverstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 februari 1961. Överstyrelsen anför i skrivelsen, att det successiva införandet av försökskola bland annat inneburit, att allt fler elever erhåller undervisning i tyska. Innevarande läsår undervisas omkring 30 000 elever i detta ämne, av vilka 15 600 befinner sig i årskurs 7. Tidigare har flertalet av de lärare, som undervisat i tyska, haft akademiska meriter. Den omfattning, som undervisningen i tyska nu fått, har emellertid — framhåller överstyrelsen — medfört en stark brist på lärare. Lsåret 1960/61 saknar cirka en tredjedel

av lärarna i tyska utbildning i ämnet utöver student- eller realexamen. I landsbygdskommunerna saknar inemot hälften av lärarna utbildning. Överstyrelsen påpekar vidare att oerfarna lärare behöver hjälp i stor utsträckning men att även många lärare med föreskriven kompetens i tyska är i behov av stöd och impulser, om den förnyelse av metodiken, som betraktas som nödvändig och önskvärd, skall kunna komma till stånd. I denna situation har överstyrelsen funnit det nödvändigt att vidta åtgärder för att så snabbt som möjligt ge försöksskolorna någon form av hjälp. Överstyrelsen har övervägt olika alternativ. I valet mellan dessa har överstyrelsen funnit radiokurser i tyska vara det i föreliggande situation bästa.

Överstyrelsen föreslår att kombinerad radio- och korrespondensundervisning i tyska avseende alternativkurs två i årskurs 7 anordnas redan läsåret 1961/62. Radioundervisningen skulle dels omfatta två 20-minuters perioder per vecka, dels korrespondens- och instruktionsverksamhet i anslutning till radioundervisningen i huvudsak efter samma riktlinjer, som tillämpas för radioengelskan. Sveriges Radio har under hand förklarat sig beredd att införa sådan undervisning under förutsättning, att skolöverstyrelsen ger den sitt stöd i organisatoriskt och pedagogiskt avseende samt att erforderliga medel ställes till förfogande. Kostnaderna — beräknade efter 34 undervisningsveckor — skulle uppgå till för Sveriges Radio 27 500 kronor och för televerket 72 000 kronor eller tillhopa 99 500 kronor.

I en inom ecklesiastikdepartementet, efter gemensam beredning med finansdepartementet, den 28 mars 1961 upprättad promemoria, vilken tillställts utskottet, har den av skolöverstyrelsen påvisade bristen på utbildade lärare för undervisningen i tyska bedömts som mycket allvarlig, särskilt med hänsyn till de konsekvenser en otillfredsställande undervisning i ämnet kan antagas få för de elever, som från försöksskola avser att fortsätta i gymnasium. Det är angeläget att utan tidsutdräkt försöka åstadkomma förbättrade förhållanden på detta område.

De goda erfarenheterna av den kombinerade korrespondens- och radioundervisningen i engelska synes, framhålles det, ge vid handen, att anordnande av undervisning av motsvarande slag i tyska, vilket kan ske redan från och med läsåret 1961/62, skulle vara den lämpligaste åtgärden i det uppkomna läget. Enligt promemorian har de av skolöverstyrelsen åberopade förhållandena icke varit kända inom sådan tid, att proposition till riksdagen i vanlig ordning kunnat avlätas. Med hänsyn till sakens vikt och till att anlita lärare utan föreskriven kompetens medför betydande besparingar i förhållande till beräknade lönekostnader och således även till det utgående statsbidraget till lärarlöner synes det — anföres i promemorian — angeläget, att statsutskottet ville taga under övervägande, om inte såsom ett provisorium för budgetåret 1961/62 erforderliga medel för kursens anordnande skulle kunna medgivas utgå ur förslagsanslaget Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m., vilket torde kunna ske utan att det i

1961 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, under punkten 116 beräknade anslaget av 833 miljoner kronor höjes.

Mot bakgrunden av det antydda svåra läget beträffande undervisningen i tyska på försöksskolans högstadium har utskottet för sin del funnit sig böra föreslå riksdagen, att statsbidrag till den i det föregående angivna kursen i tyska i årskurs 7 (alternativkurs 2) må övergångsvis under nästa budgetår utgå från förslagsanslaget Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. Härvid förutsätter utskottet, att kostnaderna i anledning av kursen helt skall rymmas inom den av utskottet i det föregående (punkten 19) förordade anslagsramen för nämnda förslagsanslag. Den av utskottet angivna kurskostnaden — i runt tal 100 000 kronor — har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet förväntar härjämte, att därest behov av fortsatta medel för här berörda ändamål skulle uppkomma även efter nästa budgetårs utgång fråga härom i god tid underställes riksdagen för prövning i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag avseende reservationsanslaget till anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning.

Utskottet, som under punkten 19 i det föregående gjort viss hemställan beträffande ifrågavarande radiokurs i tyska, hemställer,

att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kronor.

25:o) Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 122, s. 202) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 240 000 kronor, innebärande en anslagsminskning med 50 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym m. fl.* (I: 21) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.* (II: 33), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte besluta dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts beträffande villkoren för anordnande av förskolekurs i rikets nordligaste gränsorter, så ock i fråga om uppräknig av beloppen för de s. k. finnbygdstipendierna, dels ock att till Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter anvisa ett reservationsanslag av 316 000 kronor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionen II: 33.

Skolöverstyrelsen har föreslagit en anslagshöjning med 26 000 kronor, motiverad bland annat med behovet av att räkna upp beloppen för de s. k. finnbygdsstipendierna från 800 till 1 200 kronor för läsår. Detta förslag har *departementschefen* icke kunnat biträda.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna I: 21 och II: 33 från skolöverstyrelsen, efter hörande av länskolnämnden i Norrbottens län, samt socialstyrelsen.

Länskolnämnden i Norrbottens län har anfört följande.

Lekskolekurser för barn med finska som hemspråk har anordnats i vissa kommuner inom Norrbottens län sedan sommaren 1944. När de första kurserna planerades, stannade man av lämplighetskäl vid en kurslängd, omfattande fyra veckor. Härigenom ville man undvika risken av att barnen skulle tröttna inför det begynnande första skolåret.

Kurserna anordnades av kommunerna, vilka även uppgör förslag till kursplan, som fastställes av skolöverstyrelsen.

Bristen på utbildade förskollärarinnor har gjort, att kommunerna i stor utsträckning måst anlita småskollärarinnor, seminarieelever och studentskor som lärarinnor vid kurserna. Undervisningen har därför ofta blivit för mycket skolmässig och för litet lekbetonad, vilket med hänsyn till förskolebarnens behov av vistelse ute i det fria under den korta sommaren i norr varit olämpligt. Skulle kurserna utsträckas till 5 å 6 veckor under sommaren, bleve detta ur medicinsk synpunkt knappast att förorda. I juli och första hälften av augusti, då kurserna skulle pågå, borde barnen få tillbringa sin mesta tid om dagarna ute i det fria. Eljest kan det befaras, att deras första skolår, som börjar kring den 25 augusti, blir alltför tröttande för dem.

Det är mycket önskvärt, att s. k. lekskolekurser för barn, som skall begynna sin skolgång på hösten, förlänges och utsträcker helst till att omfatta minst tre månader under terminstid, förslagsvis mars—maj. Men en sådan anordning förutsätter, att utbildade förskollärarinnor kan anlitas som lärarinnor vid kurserna, att lokaler för kursverksamheten kan anskaffas, och att statsanslaget till kurserna blir minst 2 500 kronor för varje 3-månaders kurs. Möjligheter därtill borde beredas inom de finskspråkiga kommunerna i Norrbotten.

Förutsättningarna för en dylik anordning torde dock för närvarande saknas. I väntan på en sådan välbehövlig reform kan det vara lämpligt att försöksvis förlänga lekskolekurserna under sommaren till 5 å 6 veckor på följande villkor.

1) Kurserna bör om möjligt förläggas till terminstid, d. v. s. till tiden från omkring den 1 maj till omkring den 10 juni. Därest detta av olika anledningar icke är möjligt, bör de förläggas till tiden omkring den 10 juni till omkring den 20 juli, så att de i kurserna deltagande barnen blir lediga ännu för drygt en månad före höstterminens början.

2) Ifrågasatt förlängning av kurserna får ske endast under förutsättning att utbildade förskollärarinnor kan anlitas som kursledare.

3) Kurs bör kunna anordnas, om minst fem blivande nybörjare från finsktalande hem anmäles att delta i kursen

4) Gränsortsanslag till en 4-veckors kurs föreslås utgå med 800 kronor, till en 5-veckors kurs med 1 000 kronor och till en 6-veckors kurs med 1 200

kronor. Lärararvodet borde bestämmas till 700 kronor för en 4-veckorskurs, till 875 kronor för en 5-veckors kurs och till 1 050 kronor för en 6-veckors kurs. Antalet veckotimmar borde fastställas till 20. Kurs borde pågå endast 5 dagar i veckan med lediga lördagar.

5) Kommunen bör tillhandahålla erforderlig lek- och annan undervisningsmateriel för kurserna, däri inbegripet någon enkel förtäring efter de två första lektimmarna.

Motionerna tillstyrkes under angivna förutsättningar. Förslaget om de s. k. finnbygdsstipendiernas höjning från 800 till 1 200 kronor om året tillstyrkes likaledes. Avmattningen i lärarkandidaternas intresse för dylika stipendier har redan förorsakat en tilltagande brist på examinerade folkskollärare i de finskspråkiga kommunerna.

Skolöverstyrelsen finner i likhet med länskolnämnden det i princip önskvärt, att lekskolekurserna förlänges, men härvid bör hänsyn tagas till de reservationer som uttalats av länskolnämnden. Bland annat av de i nämndens yttrande anförda skälen har överstyrelsen ej ansett sig böra föreslå en sådan förlängning. Beträffande finnbygdsstipendierna framhåller överstyrelsen, att överstyrelsen vid flera tidigare tillfällen förordat en höjning av dem, och överstyrelsen ansluter sig även här till länskolnämndens yttrande.

Socialstyrelsen har i huvudsak anfört följande.

Med tanke på de speciella svårigheter, som är rådande i gränsbygderna, såsom t. ex. isolering, utflyttning av bygdens egen ungdom och inflyttning av i första hand finska kvinnor samt de ännu på sina håll stora barnkullarna, finner socialstyrelsen det vara ytterst värdefullt att tillgång till institutioner för förskolebarn finnes i Norrbotten. Stora anpassningssvårigheter, både sociala, fysiska och språkliga uppkommer lätt, då barnet börjar i den obligatoriska skolan, särskilt om barnet kommer från en tvåspråkig isolerad by. Genom att fem- och sexåringar får komma in i en glad och sund grupp-gemenskap under en förskolepedagogisk sakkunnig ledning grundlägges på ett tidigt stadium goda arbetsvanor hos barnet. I barnets dagliga lekar och sysselsättningar såväl inom- som utomhus i vilka även språkliga faktorer ingår, siktar förskolläraren på barnets hela utveckling och uppmuntrar dess uthållighet, initiativförmåga och självständighet. Det är därför önskvärt att förskollärarens ledning av barnens lek och verksamhet icke blir alltför schemabunden.

Socialstyrelsen har sedan år 1944 genom sin verksamhet med jordbruksdaghem bland annat i Norrbotten fått kontakt med de lekskolekurser, som bedrivits i skolstyrelsens regi i tvåspråkiga kommuner. Dessa lekskolekurser och jordbruksdaghem har bedrivits samtidigt men var för sig i samma byar. Det är uppenbart att kurserna och daghemsverksamheten har mycket stora beröringspunkter. Socialstyrelsen har därför vid upprepade tillfällen försökt få till stånd ett samarbete med respektive skolstyrelser för en sammanslagning av dessa båda verksamhetsgrenar. Sedan år 1953 har en dylik sammanslagning skett i två finsktalande byar bland annat inom Tärendö och Övertorneå kommuner med positivt resultat.

Socialstyrelsen kan i princip instämma i motionärernas önskemål. En viss reducering av kostnaderna kan emellertid ske, om kurserna på sätt social-

styrelsen föreslagit samordnas med jordbruksdaghemmen. Lekskokurserna bör i pedagogiskt hänseende drivas enligt samma principer som den förskoleverksamhet som utövas vid olika slag av barnstugor.

Utskottet. Den i motionerna I: 21 och II: 33 berörda frågan om förlängning av lekskokurserna — något som i och för sig kan framstå såsom önskvärt — torde enligt utskottets mening, icke minst med hänsyn till vad i remissyttrandena anförts, böra göras till föremål för ytterligare överväganden i olika avseenden.

Beträffande motionärernas förslag om sänkning av lägsta deltagarantalet i kurserna från nu 8 till förslagsvis 5 vill utskottet framhålla, att en dylik åtgärd synes kunna i icke oväsentlig mån bidra till ökade möjligheter för barn med finska som hemspråk att lära sig svenska ävensom underlätta anordnandet av kurser på orter med lågt innevånarantal. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t upptager denna fråga till omprövning och för riksdagen framlägger det förslag, vartill en dylik omprövning må giva anledning.

Vad angår de s. k. finnbygdsstipendierna får utskottet med anledning av motionerna I: 21 och II: 33 understryka, att skäl synes tala för att med hänsyn till penningvärdeförsämringen en uppräknig av desamma kommer till stånd, så att stipendierna återfår sin tidigare betydelse för lärarekryteringen. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på förevarande spörsmål.

Utskottet, som icke är berett att i enlighet med motionärernas yrkande tillstyrka en höjning av ifrågavarande anslag utan biträder Kungl. Maj:ts förslag, förordar emellertid att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet med anledning av motionerna anför.

Utskottet hemställer förty,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 21 och II: 33, i vad de avser medelstilledningen, till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 240 000 kronor;

II. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 21 och II: 33 anför.

26:o) **Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna.** Kungl. Maj:t har (punkt 123, s. 202—214) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade grunder för avveckling av statens särskilda åtaganden för Skytteanska skolan i Tärna, dels bemyn-

diga Kungl. Maj:t att träffa avtal med Tärna kommun enligt upprättat förslag samt vidtaga i samband med avvecklingen i övrigt erforderliga åtgärder, dels ock till Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

Av statsrådsprotokollet framgår, att överläggningar ägt rum mellan representanter för ecklesiastikdepartementet och Tärna kommun, varvid preliminär överenskommelse träffats av följande innehåll. De särskilda statliga åtagandena för Skytteanska skolan börjar i princip avvecklas från och med den 1 juli 1961, från och med vilken tidpunkt för skolan meddelade särskilda föreskrifter bör upphöra att gälla. Från samma tidpunkt bör även de skolfastigheter, som är i statens ägo, utan vederlag överlämnas till Tärna kommun. Därest kommunen låter uppföra de nu aktuella ytterligare skollokaler för försöksskolans högstadium vid Skytteanska skolan, som i vederbörlig ordning prövas erforderliga, äger kommunen uppbära byggnadsbidrag härför med belopp motsvarande 75 procent av det bidragsunderlag, Kungl. Maj:t på grundval av eljest gällande regler fastställer. För att mildra bortfallet av det särskilda driftbidraget bör dessutom under en femårsperiod utgå ett särskilt successivt minskande avvecklingsbidrag. För budgetåret 1961/62 bör detta bidrag fastställas till 50 000 kronor. Bidraget bör där- efter minska med 10 000 kronor för varje budgetår.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och icke har något att erinra mot vad departementschefen anfört och förordat, hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen förordade grunder för avveckling av statens särskilda åtaganden för Skytteanska skolan i Tärna;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal med Tärna kommun enligt upprättat förslag samt vidtaga i samband med avvecklingen i övrigt erforderliga åtgärder;

c) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

27:o) **Nomadskolor: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 124, s. 214 och 215), vilket innebär en anslagshöjning med 124 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	537 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	10 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	590 900
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	250 700
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	27 900
Summa kronor	1 417 000

Särskilda uppbördsmedel

Ersättning från byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond	17 000
Nettoutgift kronor	1 400 000

b) till *Nomadskolor: Avlöningar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor.

28:o) **Nomadskolor: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 125, s. 215—217), vilket innebär en anslagsminskning med 13 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 607 000 kronor.

29:o) **Nomadskolor: Fortsättningskolundervisning för nomadbarn.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 126, s. 217 och 218), vilket innebär en anslagsminskning med 17 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nomadskolor: Fortsättningskolundervisning för nomadbarn* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 81 000 kronor.

Realskolor och gymnasier m. m.

30:o) **Allmänna läroverken: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 134, s. 241—258) föreslagit riksdagen att

dels besluta, att samrealskolorna i Mora och Älmhult från och med budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation Kungl.

Maj:t bestämmer, varvid ombildningen skall tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasierna är i sin helhet färdigbildade;

dels besluta, att ett treårigt, för manlig och kvinnlig ungdom öppet försöksgymnasium från och med budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall successivt upprättas i Huskvarna samt — efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande — inom kommun i Sundsvallsregionen, under villkor att respektive kommun åtager sig dels de skyldigheter, som enligt läroverksstadgan ankommer på läroverkskommun, dels ock att för anskaffande av undervisningsmateriel och bibliotek bevilja ett engångsbidrag av 10 000 kronor;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa linjeorganisationen vid de under föregående punkt avsedda försöksgymnasierna;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge, att linje av tekniskt gymnasium försöksvis inordnas i allmänt gymnasium;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, som föranledes av vad departementschefen förordat;

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

dels ock till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 239 275 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nestrup* (I: 214) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammar* (II: 303), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för biträdes hjälp vid de allmänna läroverkens rektorsexpeditioner uppräknade läroverkens avlöningsanslag med 517 000 kronor;

dels de under punkten 19 i det föregående redovisade likalydande motionerna I: 316 och II: 378, i vilka, såvitt här är i fråga, hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna att enligt riksdagens uppfattning dels i första klassen av den treåriga realskolan antalet lärartimmar — utan ändring av antalet elevtimmar — måtte ökas med en i ämnet modersmålet, om elevantalet i klassen uppgår till högst 21, dels delningstalet i realskolans högsta klass skall utgöra 30, ävensom att riksdagen måtte medgiva att i den utsträckning medel erfordras för dessa åtgärders genomförande under budgetåret 1961/62 kostnaderna påföres åttonde huvudtiteln under rubriken Allmänna läroverken: Avlöningar;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Peterson* (I: 324) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Kalmar *m. fl.* (II: 471), i vilka hemställts, att riksdagen måtte

besluta i enlighet med skolöverstyrelsens äskanden under åttonde huvudtiteln, punkterna 34 och 35, och således för budgetåret 1961/62 bevilja ett anslag av 378 300 kronor för kuratorsverksamhet.

Beträffande motiveringarna för de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas till motionerna I: 214, I: 316 och II: 471.

För huvudpunkterna i Kungl. Maj:ts förslag — som för nästa budgetår innebär en sammanlagd anslagshöjning med 22 833 000 kronor — torde få lämnas följande redogörelse.

Förstatligande av gymnasier. Utbyggnaden av den statliga gymnasieorganisationen genom förstatligande av kommunala gymnasier har hittills omfattat 40 gymnasier. För nästa budgetår föreslår Kungl. Maj:t förstatligande av två kommunala gymnasier, nämligen i Mora och Älmhult.

Försöksgymnasier. Försöksgymnasier föreslås inrättade från och med nästa budgetår i Huskvarna och Sundsvallsregionen. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles taga ställning till sistnämnda försöksgymnasiums förläggning till endera Timrå eller Skön.

Kompletteringsgymnasiet i Stockholm. Beträffande biträdes hjälp vid kompletteringsgymnasiet beräknar Kungl. Maj:t medel för ombildning av en kanslibitradestjänst i Ae 7 till kontoristtjänst i Ae 9. Vidare förordas att medelsanvisningen för tillfällig biträdespersonal höjes från 12 000 till 19 000 kronor. Slutligen föreslås att kompletteringsgymnasiets anslag till löner åt lärare vid egna kurser höjes från 10 000 till 20 000 kronor.

Lärartjänster m. m. Kungl. Maj:ts förslag innebär — förutom automatiska utgiftsändringar — huvudsakligen följande:

- 1) ombildning till rektorstjänster i Bp 1 av rektorstjänsterna vid under rubriken »Förstatligande av gymnasier» nämnda läroanstalter samt inrättande av rektorstjänster i samma lönegrad vid de föreslagna försöksgymnasierna i Huskvarna och i Sundsvallsregionen,
- 2) inrättande av följande antal nya ordinarie tjänster, nämligen 147 lektorstjänster och 101 adjunktstjänster i Ao 23,
- 3) indragning av följande antal ordinarie tjänster, nämligen 204 adjunkt- eller ämneslärarintjänster i Ao 21 respektive Ao 19 samt två övnings-skollärartjänster vid statens normalskola,
- 4) inrättande av två extra ordinarie lektorstjänster och två adjunktstjänster i Ae 23 vid läroverket för vuxna,
- 5) ökning av antalet extra ordinarie lektorstjänster i Ae 24 (utbytestjänster) från 30 till 40.

Vaktmästartjänster. Kungl. Maj:t föreslår inrättande av fyra nya vaktmästartjänster i Ae 8. Till bestridande av kostnaderna för tillfällig och extra vaktmästarpersonal beräknas för nästa budgetår ett oförändrat belopp av högst 500 000 kronor.

Biträdande rektorer m. m. Tillämpning av nu gällande föreskrifter om inrättande av befattning som biträdande rektor även beträffande allmänt läroverk, i vilket avdelningar av försöksskolan ingår som en kommunal sektor.

Rektorstjänst vid kommunalt gymnasium. Kungl. Maj:t föreslår medgivande av innebörd, att ordinarie lärartjänst vid läro-

verk m. fl. läroanstalter, som avses i 6 § statens allmänna avlöningsreglemente, skall få förenas med särskild rektorstjänst vid kommunalt gymnasium, under förutsättning att tjänstemannen frånträder utövningen av lärartjänsten.

Skolkuratorer. Kungl. Maj:ts förslag innebär endast en begränsad höjning av medelsanvisningen till skolkuratorsverksamheten med 34 000 kronor för ökat antal tjänster och arvoden.

Lärarkursanstalter. Ytterligare en sådan anstalt föreslås upprättad från och med nästa budgetår. Skolöverstyrelsen hade här för sin del föreslagit två nya lärarkursanstalter. Till frågan om den nya anstaltens placering torde Kungl. Maj:t enligt förslaget framdeles få taga ställning.

Timtalsökning i historia och samhällslära. Kungl. Maj:t hemställer om bemyndigande att meddela föreskrift om tillämpning av en ökning av timtalet i ifrågavarande ämnen i ring III³ på vardera av latin- och reallinjerna med en veckotimme. Denna timme avses vara läxfri.

Inordnande i allmänbildande gymnasium av tekniska gymnasielinjer. Här hemställes om bemyndigande för Kungl. Maj:t att under viss närmare angiven förutsättning medge, att tekniska gymnasielinjer försöksvis inordnas i allmänbildande gymnasium i den utsträckning Kungl. Maj:t prövar lämplig.

Departementschefen har förklarat som sin avsikt att skyndsamt föranstalta om en organisationsundersökning beträffande läroverkens rektors-expeditioner. Resultatet av denna undersökning skall kunna läggas till grund för förslag i samband med skolöverstyrelsens anslagsäskanden hösten 1961.

I nu förevarande sammanhang torde också böra upptagas till behandling *riksdagens revisorers uttalande* angående vissa skoladministrativa spörsmål (berättelsen 1960, del I, *Ecklesiastikdepartementet*, § 32) jämte däröver inhämtade förklaringar. Enligt revisorernas mening bör en undersökning snarast verkställas i syfte att inom den nuvarande skolorganisationens ram söka få till stånd en sådan omläggning av administrationen, att denna i fråga om av revisorerna berörda förhållanden i fortsättningen blir mindre komplicerad och därmed mindre kostnadskrävande. I övrigt torde få hänvisas till berättelsen del I, s. 237—247, och del II, s. 230—310.

Utskottet. Enligt vad utskottet inhämtat, har Kungl. Maj:t den 14 april 1961 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att verkställa utredning rörande vissa skoladministrativa spörsmål. I direktiven för nämnda sakkunniga har departementschefen hänvisat dels till den organisationsundersökning beträffande läroverkens rektors-expeditioner, som han vid sin anmälan av avlöningsanslaget till de allmänna läroverken i årets statsverksproposition sagt sig ämna föranstalta om, dels till att riksdagens revisorer i sin år 1960 avgivna berättelse under § 32 till behandling upptagit vissa skoladministrativa spörsmål.

Utskottet, som förutsätter att vid ifrågavarande utredning även frågan om biträdesjälp vid de allmänna läroverkens rektorsexpeditioner kommer under omprövning, har med hänsyn härtill icke ansett sig böra förorda den för detta ändamål i motionerna I: 214 och II: 303 föreslagna höjningen av nu förevarande anslag.

Av direktiven för ovannämnda utredning framgår, att jämväl de av riksdagens revisorer aktualiserade skolorganisatoriska spörsmålen kommer att närmare prövas. Utskottet anser sig därför kunna begränsa sig till att för riksdagen omförmåla vad i ärendet i detta avseende förekommit.

Under hänvisning till vad utskottet under punkten 19 i det föregående anfört, finner utskottet motionerna I: 316 och II: 378, såvitt här är i fråga, icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet, som icke ansett sig böra förorda någon ökning av medelsanvisningen till skolkuratorsverksamheten utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna — 34 000 kronor för ökat antal tjänster och arvoden — och följaktligen avstyrker bifall till motionerna I: 324 och II: 471, får likväl framhålla, att enligt utskottets mening en ytterligare utbyggd skolkurativ verksamhet synes angelägen, icke minst mot bakgrunden av att samhället härigenom torde få ett effektivt medel i den viktiga förebyggande ungdomsvården. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål.

Vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må

1. besluta, att samrealskolorna i Mora och Älmhult från och med budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation Kungl. Maj:t bestämmer; och skall ombildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasierna är i sin helhet färdigbildade;

2. besluta, att ett treårigt, för manlig och kvinnlig ungdom öppet försöksgymnasium från och med budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall successivt upprättas i Huskvarna samt — efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande — inom kommun i Sundsvallsregionen, under villkor att respektive kommun åtager sig dels de skyldigheter, som enligt läroverksstadgan ankommer på läroverkskommun, dels ock att för anskaffande av undervisningsmateriel och bibliotek bevilja ett engångsbidrag av 10 000 kronor;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa linjeorganisationen vid de under föregående punkt avsedda försöksgymnasierna;

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att medge, att linje av tekniskt gymnasium försöksvis inordnas i allmänt gymnasium;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, som för-
anledes av vad departementschefen förordat;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 214 och II: 303 samt I: 324 och II: 471,

1. godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	135 454 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 954 100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	44 727 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	52 573 500
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	3 603 600
<u>Summa kronor</u>	<u>239 312 600</u>

Särskilda uppbördsmedel

Avkastning av donationer från kronan m. m. . .	37 600
<u>Nettoutgift kronor</u>	<u>239 275 000</u>

2. till *Allmänna läroverken*: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 239 275 000 kronor;

III. att motionerna I: 316 och II: 378, såvitt här är i fråga, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

31:o) **Allmänna läroverken: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 135, s. 258—261), vilket innebär en anslagshöjning med 1 670 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna läroverken: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 13 859 000 kronor.

32:o) **Bidrag till driften av högre kommunala skolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 136, s. 261—263), vilket innebär en anslagshöjning med 1 468 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till driften av högre kommunala skolor* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 52 868 000 kronor.

33:o) **Bidrag till vissa kommunala gymnasier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 137, s. 263 och 264), vilket innebär dels ändrad anslagsrubrik, dels ock en anslagshöjning med 518 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till vissa kommunala gymnasier m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 913 000 kronor.

34:o) **Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 138, s. 264 och 265), vilket innebär en anslagshöjning med 40 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 11 750 000 kronor.

35:o) **Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 139, s. 265 och 266), vilket innebär en anslagsminskning med 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kronor.

36:o) **Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 140, s. 266 och 267) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 770 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 85 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eskilsson m. fl.* (I: 119) och den andra inom andra kammaren av herr *Almgren m. fl.* (II: 156), i vilka hemställts, att riksdagen måtte bevilja för läsåret 1961/62 av skolöverstyrelsen äskat bidrag av 80 000 kronor till Mariannelundsskolan;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Johannes Andersson* (I: 195) och den andra inom andra kammaren av herr *Sundelin* (II: 320), i vilka hemställts att riksdagen måtte

besluta att Anundsjöbygdens realskola i avvaktan på skolberedningens förslag och därav följande omläggning av skolväsendet av statsmedel erhåller ett tillfälligt anslag av 50 000 kronor för läsåret 1961/62.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 156 och I: 195.

Ur detta förslagsanslag utgår statsbidrag till Restenässkolan i Ljungskile kommun, i vad avser fyraårig realskola och en förberedande klass, till Viggbyholmsskolan i Täby kommun, i vad avser fyraårigt gymnasium, till Solbacka läroverk i Daga kommun samt till Sigtunaskolan. Bidraget utgår med tre kronor per elev och dag av läsåret.

Departementschefen har ansett sig icke kunna tillstyrka att flera skolor än som nu åtnjuter bidrag från detta anslag tillerkännes bidrag under nästa budgetår. Detta innebär bland annat, att skolöverstyrelsens förslag om inordnande under förevarande anslag av Mariannelundsskolan i vad avser dess treåriga realskola icke biträtts av departementschefen. Kostnaderna härför hade av skolöverstyrelsen beräknats till 80 000 kronor.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Vidkommande motionerna I: 119 och II: 156 får utskottet erinra därom, att riksdagen förra året i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 8) gav till känna vad utskottet i sitt utlåtande 1960: 8 (s. 46) anfört i anledning av då väckta motioner om statsbidrag till Mariannelundsskolan. Utskottet hänvisade till vad socialstyrelsen anfört i avgivet utlåtande över en anslagsframställning i ämnet från skolöverstyrelsen. Socialstyrelsen hade särskilt pekat på att internatets elever i stor utsträckning komme från problematiska hemförhållanden eller hade personliga problem av olika slag. Enligt socialstyrelsens uppfattning fyllde en skola av Mariannelundsskolans typ ett verkligt behov för denna kategori av barn och ungdomar, något som komme att bli fallet även efter en utbyggnad av skolväsendet. Enligt utskottets mening utgjorde vad socialstyrelsen sålunda anfört ett starkt motiv för att statsbidrag i någon form tilldelades Mariannelundsskolan. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t — så snart möjlighet bedömdes föreligga — för riksdagen framlade förslag i ämnet. Utskottet, som icke anser sig böra biträda yrkandet i motionerna I: 119 och II: 156, vidhåller emellertid den uppfattning, varåt utskottet i fjol gav uttryck.

Beträffande motionerna I: 195 och II: 320 får utskottet erinra om att utskottet i fjol (utl. nr 8, s. 46; rskr 1960: 8) i anledning av då väckta motioner om statsbidrag till Anundsjöbygdens realskola förordade, att Kungl. Maj:t skulle ytterligare pröva möjligheterna att i avvaktan på den nioåriga enhetsskolans genomförande övergångsvis bevilja även Anundsjöbygdens realskola bidrag av statsmedel. Utskottet, som icke är berett att

biträda nu förevarande motionsyrkande, förutsätter likväl att Kungl. Maj:t upptager berörda fråga till förnyat övervägande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag på motionerna I: 119 och II: 156 samt I: 195 och II: 320, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa inter-natläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 770 000 kronor.

37:o) Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 141, s. 267 och 268), vilket innebär en anslagsminskning med 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 34 000 kronor.

38:o) Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 142, s. 268), vilket innebär en anslagshöjning med 9 600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kronor.

39:o) Vissa kostnader för student- och realexamina. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 143, s. 269 och 270), vilket innebär en anslagsminskning med 50 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 950 000 kronor.

40:o) Bidrag till Sveriges elevers centralorganisation. I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 212) och den andra inom andra kammaren av herr *Arvidson m. fl.* (II: 305), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att bevilja Sveriges elevers centralorganisation ett anslag av 20 000 kronor för budgetåret 1961/62 till vissa i motionerna närmare angivna elevråds- och skolföreningsfrämjande uppgifter.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 305.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från statskontoret och skolöverstyrelsen.

Statskontoret har framhållit följande.

I förevarande motioner uttalas, att det då organisationen år 1959 fick ett statsbidrag på 2 500 kronor för anordnande av elevriksdagen klargjordes, att den elevrådsfrämjande verksamheten icke av principiella skäl vore förhindrad att få bidrag. Vidare åberopas ett utlåtande av skolöverstyrelsen den 23 december 1959 över en ansökning om anslag till organisationen för bedrivande av elevråds- och skolföreningsfrämjande verksamhet samt statsutskottets utlåtande nr 134 år 1960 över de vid föregående års riksdag väckta motionerna I: 184 och II: 201.

Statskontoret vill med anledning härav erinra, att skolöverstyrelsen i sitt nyssnämnda utlåtande uttalade, att, om medel åskades för verksamhet av icke-facklig karaktär inom elevrådets arbetsområde, framställning med detaljerat program och kostnadsberäkning borde ingivas och behandlas från fall till fall. Överstyrelsen avstyrkte bifall till SECO:s ifrågavarande framställning, och densamma avlogs av Kungl. Maj:t den 22 januari 1960.

Statsutskottet förklarade sig i sitt förenämnda utlåtande för sin del hysa principiella betänkligheter mot att, på sätt i motionerna föreslagits, riksdagen skulle binda sig för ett särskilt bidrag till SECO:s ordinarie, elevvårdande verksamhet och avstyrkte därför bifall till motionerna. Utskottet uttalade emellertid även, att det, med hänsyn till att elevråden enligt dess uppfattning onekligen hade en viktig funktion i skolans inre liv och arbete, för sin del icke hade något att erinra mot att SECO för vissa särskilda projekt, som bedömdes vara av särskilt värde, tillerkändes bidrag av statsmedel av engångskaraktär.

Statskontoret, som ytterligare vill erinra att bidraget år 1959 om 2 500 kronor tilldelades SECO från anslag till extra utgifter, anser att någon anledning till ändrat ståndpunktstagande icke förefinnes. Önskar organisationen erhålla statsbidrag för något speciellt ändamål, har den möjlighet att göra ansökan därom hos Kungl. Maj:t.

På grund av det anförda får statskontoret föreslå, att förevarande motioner icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Skolöverstyrelsen har anfört följande.

Den 23 december 1959 yttrade sig skolöverstyrelsen över en hemställan från Sveriges Elevers Centralorganisation om ett anslag på 16 000 kronor. Dessa medel skulle huvudsakligen täcka kostnaderna för lön åt ombudsman, ombudsmannens resor i landet, allmänna administrativa kostnader och visst publikationstryck. Då dessa kostnader närmast syntes vara att hänföra till den av organisationen bedrivna fackliga verksamheten, avstyrkte överstyrelsen framställningen. Om däremot medel åskades för verksamhet av icke-facklig karaktär inom elevrådets arbetsområde, borde, menade överstyrelsen, en framställning med detaljerat program och kostnadsberäkning ingivas.

Det anslag på 20 000 kronor till Sveriges Elevers Centralorganisation, varom hemställan nu göres i motionerna I: 212 och II: 305, kan anses utgöra bidrag till uppgifter av elevråds- och skolföreningsfrämjande karaktär, vilka kan främja skolans fostrande arbete. Då det är ett stort önskemål att elevrådsverksamheten stöddes, tillstyrker skolöverstyrelsen, att bidrag lämnas i enlighet med i motionerna gjord hemställan.

Utskottet får med anledning av det i motionerna I: 212 och II: 305 gjorda yrkandet om ett särskilt anslag till SECO erinra om sitt av riksdagen förra året godkända utlåtande nr 134, enligt vilket utskottet avstyrkte bifall till då väckta motioner i ämnet. Utskottet, som förklarade sig för sin del hysa principiella betänkligheter mot att riksdagen skulle binda sig för ett särskilt bidrag till SECO:s ordinarie elevvårdande verksamhet hade emellertid icke något att erinra mot att SECO — med hänsyn till att elevråden enligt utskottets uppfattning onekligen hade en viktig funktion att fylla i skolans inre liv och arbete — för vissa särskilda projekt, som bedömdes vara av särskilt värde, tillerkändes bidrag av statsmedel av engångskaraktär.

Utskottet har icke funnit vad i motionerna I: 212 och II: 305 anförts och yrkats böra föranleda något ändrat ståndpunktstagande från utskottets sida till förevarande spörsmål. På grund härav avstyrker utskottet bifall till motionerna. Utskottet får emellertid på nytt understryka vad utskottet i fjol fann anledning uttala om bidrag av engångskaraktär till organisationen. Mot bakgrunden av vad i motionerna anförts anser sig utskottet härjämte böra framhålla betydelsen av att elevrådsverksamheten ytterligare utbygges inom försöksskolan.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 212 och II: 305 icke må av riksdagen bifallas.

41:o) **Högre tekniska läroverk: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 144, s. 270—287) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning från och med budgetåret 1961/62, meddela de bestämmelser, som föranledes av vad departementschefen föreslagit rörande ordningen för beslut om antalet intagningsavdelningar vid de högre tekniska läroverken, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning från och med budgetåret 1961/62, meddela de bestämmelser, som föranledes av vad departementschefen föreslagit rörande försöksverksamhet med studentlinjer vid högre tekniska läroverk, dels besluta, att i Kalmar och Växjö skall från och med budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, successivt upprättas högre tekniska läroverk under villkor, att städerna åtager sig tillhandahålla för läroverken erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostäder åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranledes av vad departementschefen förorddat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Högre tekniska läro-

verk: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 20 835 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Axel Johannes Andersson* och *Uno Olofsson* (I: 401) och den andra inom andra kammaren av herrar *Anderson* i Sundsvall och *Fröding* (II: 462), i vilka hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att en mätningsteknisk fackskollinje i enlighet med överstyrelsens för yrkesutbildning förslag inrättas vid högre tekniska läroverket i Härnösand från och med budgetåret 1961/62, dels anvisa av överstyrelsen för ändamålet beräknade 320 500 kronor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionen II: 462.

Det i motionerna beräknade beloppet, 320 500 kronor, avser såväl avlöningar som omkostnader och materiel m. m.

Kungl. Maj:ts förslag, som medför en anslagsökning med 4 329 000 kronor, innebär i huvudsak följande. De befintliga läroverken utbygges med ytterligare 11 intagningsavdelningar, varav 10 gymnasieavdelningar och 1 fackskoleavdelning. Härjämte inrättas från och med budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, ett högre tekniskt läroverk i vardera Kalmar och Växjö, båda omfattande gymnasium med två parallellklasser av varje årskurs. Såsom redan skett när det gäller de allmänna läroverken och skolöverstyrelsen överlättes åt överstyrelsen för yrkesutbildning att årligen besluta om antalet intagningsavdelningar vid de högre tekniska läroverken. Försöksverksamhet med studentlinjer omfattande tre terminer igångsattes nästa budgetår, med början vårterminen 1962. Försöksverksamheten omfattar högst tre studentlinjer, förlagda till läroverk, som Kungl. Maj:t bestämmer.

I övrigt avser Kungl. Maj:ts förslag, förutom automatiska utgiftsökningar, bland annat inrättande av 43 ordinarie lektorstjänster och 18 nya adjunktstjänster i Ae 23, ordinariesättning av en adjunktstjänst i Ae 23 samt inrättande av sammanlagt åtta vaktmästartjänster och tekniska biträdestjänster, därav en vaktmästartjänst i Ao 8 vid ett vart av de nya läroverken i Kalmar och Växjö. I fråga om arten och fördelningen av övriga sex tjänster torde Kungl. Maj:t efter förslag från överstyrelsen få meddela beslut. Kostnaderna för vardera av läroverken i Kalmar och Växjö beräknas uppgå till 185 000 kronor. Kostnaderna för anordnande av de tre föreslagna studentlinjerna vårterminen 1962 beräknas till i runt tal 80 000 kronor.

Departementschefen har icke funnit sig kunna biträda ett förslag från överstyrelsen om inrättande av en mätningsteknisk fackskollinje vid högre tekniska läroverket i Härnösand.

Utskottet får beträffande motionerna I: 401 och II: 462 anföra följande.

Utskottet får erinra därom, att jordbruksutskottet i sitt innevarande år avgivna utlåtande nr 1, punkten 102, i anledning av väckta motioner behandlat frågan om den mätningstekniska utbildningen. Jordbruksutskottet fann det därvid vara av vikt, att en teknikerutbildning kunde påbörjas redan hösten 1962 efter de linjer och vid sådana tekniska skolor, som angivits i ett av lantmäteristyrelsen hösten 1959 avgivet betänkande. Det kunde enligt utskottet antagas att en successiv övergång till sistnämnda utbildningsform vore mest ändamålsenlig. Jordbruksutskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1962 års riksdag om lösning av frågan om organisationen för den fasta utbildningen av mätningstekniker i överensstämmelse med vad utskottet anfört. Riksdagen har fattat beslut i enlighet med jordbruksutskottets hemställan (rskr 1961: 9).

Den ännu bestående bristen på mätningstekniker och den av 1960 års riksdag beslutade delegeringen av arbetsuppgifter från lantmätare till mätningstekniker talar även enligt statsutskottets mening starkt för att en mera långsiktig lösning av frågan om den mätningstekniska utbildningen än den nuvarande, i provisoriska former bedrivna, snarast bör komma till stånd. Den av överstyrelsen och lantmäteristyrelsen förordade samt nu motionsvägen påyrkade tvååriga mätningstekniska fackskollinjen i Härnösand synes härvidlag vara den bästa framkomstvägen. Utskottet, som vid sin medelsavvägning icke funnit sig böra tillstyrka att ifrågavarande fackskollinje inrättas redan från och med nästa budgetår och följaktligen icke heller funnit sig böra tillstyrka bifall till motionerna I: 401 och II: 462, förutsätter i anslutning till riksdagens förutnämnda beslut likväl, att Kungl. Maj:t tager frågan om anordnande av en sådan linje under ytterligare övervägande och för nästa års riksdag framlägger förslag i ämnet.

Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 401 och II: 462,

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning från och med budgetåret 1961/62, meddela de bestämmelser, som föranledes av vad departementschefen föreslagit rörande ordningen för beslut om antalet intagningsavdelningar vid de högre tekniska läroverken;

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning från och med budgetåret 1961/62, meddela de bestämmelser, som föranledes av vad departementschefen föreslagit rörande försöksverksamhet med studentlinjer vid högre tekniska läroverk;

3. besluta, att i Kalmar och Växjö skall från och med budgetåret 1961/62 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t

bestämmer, successivt upprättas högre tekniska läroverk under villkor, att städerna åtager sig tillhandahålla för läroverken erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostäder åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning;

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranledes av vad departementschefen förorddat;

5. godkänna följande avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	9 277 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt skolläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	77 800
b) Arvoden åt bibliotekarier, <i>förslagsvis</i>	28 700
	106 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	7 531 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	3 741 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	354 500
	Summa kronor 21 010 300

Särskilda uppbördsmedel

Hyror och hyresersättningar m. m.	175 300
	Nettoutgift kronor 20 835 000

6. till *Högre tekniska läroverk*: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 20 835 000 kronor.

42:o) **Högre tekniska läroverk: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 145, s. 287—289), vilket innebär en anslagshöjning med 466 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Högre tekniska läroverk: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 2 227 000 kronor.

43:o) **Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 146, s. 289—291), vilket innebär en anslagshöjning med 270 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

44:o) **Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser.** Kungl. Maj:t har (punkt 147, s. 291) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor eller samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Åman m. fl.* (I: 228) och den andra inom andra kammaren av herr *von Sydow m. fl.* (II: 308), har hemställts, att riksdagen måtte till nu ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 340 000 kronor.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 228.

Utskottet, som vid sin medelsavvägning för tillgodoseende av olika angelägna ändamål icke funnit det möjligt att för nästa budgetår förorda någon ökning av förevarande anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och följaktligen icke ansett sig böra tillstyrka bifall till de föreliggande motionerna I: 228 och II: 308, får emellertid med anledning av dessa motioner anföra följande.

Med hänsyn till den tekniska utvecklingens snabba tempo, tillkomsten av nya tekniska metoder på skilda fält och förbättringen av äldre metoder synes det utskottet vara av hög angelägenhetsgrad, att den nuvarande, i förhållandevis ringa utsträckning bedrivna föreläsnings- och fortbildningsverksamheten för redan utexaminerade och i praktisk verksamhet varande läroverksingenjörer utbygges. Visserligen torde kunna hävdas, att dessa yrkesverksamma ingenjörer på ett mera direkt och påtagligt sätt vid industrier etc. förvärvar rön och erfarenheter, som vidgar och kompletterar deras tidigare erhållna kunskaper från läroverkstiden. Emellertid torde detta icke vara till fyllest. För att kunna tillgodogöra sig nya forsknings- och utvecklingsrön inom tekniken talar enligt utskottets mening starka skäl för att staten ökar sina insatser för den tekniska fortbildningen på hithörande fält. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t snarast och helst för nästa års riks-

dag skall finna möjlighet att framlägga de förslag till höjning av anslagsmedlen till nu ifrågavarande ändamål, som befinnes erforderliga.

Utskottet hemställer, under åberopande av vad sålunda anförts,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 228 och II: 308, till *Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

45:o) **Vissa kostnader för handelsgymnasieexamen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 149, s. 292), vilket innebär en anslagshöjning med 8 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa kostnader för handelsgymnasieexamen* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Yrkesskolor m. m.

46:o) **Konstfackskolan: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 150, s. 293 och 294), vilket innebär en anslagshöjning med 155 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	531 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	37 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	885 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	315 900
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	21 800
	Summa kronor 1 792 800

Särskilda uppbördsmedel

1. Elevavgifter, <i>förslagsvis</i>	22 000	
2. Avkastning av Sjöstedtska fonden	2 880	
3. Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	236 920	261 800
	Nettoutgift kronor	1 531 000

b) till *Konstfackskolan: Avlöningar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 531 000 kronor.

47:o) **Konstfackskolan: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 151, s. 294 och 295), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Konstfackskolan: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

48:o) **Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 152, s. 295), vilket innebär en anslagshöjning med 5 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 85 000 kronor.

49:o) **Bidrag till driften av centrala yrkesskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 153, s. 296—298), vilket innebär en anslagshöjning med 5 635 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till driften av centrala yrkesskolor* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kronor.

50:o) **Bidrag till driften av lokala yrkesskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 154, s. 298—301) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad höjning från och med redovisningsåret 1961/62 av statsbidraget till deltidskurser vid yrkesskolor, dels ock till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 92 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin* (I: 20) och den andra inom andra kammaren av herrarna *Darlin* och *Nordgren* (II: 31), i vilka hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning från och med budgetåret 1961/62, meddela de bestämmelser, som kan föranledas av att till statsbidragsberättigade inbyggda skolor och företagsskolor må räknas även sådana som rör handels- och kontorsområdet.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 31.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med avrundat 12 000 000 kronor. Höjningen hänför sig till följande särskilda förslag.

1. Ökat medelsbehov på grund av skedd och väntad utbyggnad + 10 000 000
2. Höjning av statsbidraget för undervisningstimme till deltidskurser i vad gäller den del av bidraget, som är avsedd att täcka lönekostnaderna, med i runt tal 10 procent .. + 1 890 000

Vad under punkt 2 föreslagits avses även skola gälla för det fall att deltidskurs anordnas vid central yrkesskola med statsbidrag från anslaget till driften av centrala yrkesskolor.

Ett förslag från överstyrelsen för yrkesutbildning om att statsbidrag även skulle få utgå till inbyggda skolor inom handelns område samt till företagsskolor inom handelns och det husliga arbetets område (kostnadsökning 200 000 kronor) har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Enligt utskottets mening talar i och för sig skäl för att inbyggda skolor och företagsskolor även inom handels- och kontorsområdet bör kunna komma i åtnjutande av statsbidrag från förevarande anslag. Utskottet har emellertid erfarit, att inom skolberedningen bland annat behandlas frågan om merkantila påbyggnadslinjer ovanpå enhetsskolan, för vilka linjer även utarbetats förslag till särskilda studieplaner, vilka för närvarande är föremål för behandling. Då den eventuella tillkomsten av dylika linjer, öppna jämväl för vidareutbildning, synes kunna komma att påverka ställningstagandet till spørsmålet om statligt stöd åt de i motionerna berörda skolorna inom handels- och kontorsområdet har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka bifall till motionerna I: 20 och II: 31.

Utskottet hemställer, under åberopande av vad sålunda anförts,

I. att motionerna I: 20 och II: 31 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen förordad höjning från och med redovisningsåret 1961/62 av statsbidraget till deltidskurser vid yrkesskolor;

b) till *Bidrag till driften av lokala yrkesskolor* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 92 000 000 kronor.

51:o) **Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 155, s. 301 och 302) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 100 000 kronor eller ett 5 000 kronor högre belopp än innevarande budgetår.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft *dels* en inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* väckt motion (I: 211), i vilken hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta, att statsbidraget för upprätthållande av bergsskolan i Filipstad skall för nästa budgetår utgå med sammanlagt 286 040 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Storfors *m. fl.* väckt motion (II: 83), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidraget för upprätthållande av bergsskolan i Filipstad skall för nästa budgetår utgå med sammanlagt 280 700 kronor.

Beträffande motiveringarna för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till respektive motioner.

Detta anslag disponeras för innevarande budgetår på följande sätt:

1. Bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan i Filipstad	93 348
2. Bidrag till kostnaden för pension åt f. d. vaktmästaren vid bergsskolan i Falun Fredrik Edvard Skoog	1 652
	<u>95 000</u>

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 anhöll Jernkontoret om statsbidrag enligt för bergsskolan förmånligare grunder samt framlade en plan för omorganisation av undervisningen vid skolan. För innebörden av den avsedda omorganisationen lämnades en närmare redogörelse i statsutskottets utlåtande nr 8 år 1959, s. 76. Denna framställning upprepades i anslagsäskandena för innevarande budgetår.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Jernkontoret framför i sin framställning om anslag för budgetåret 1961/62 ånyo sin anhållan om ändrade bidragsgrunder och framlägger härvid även i huvudsak samma förslag till omorganisation av undervisningen, som framlagts de båda föregående åren. Härjämte begär *Jernkontoret* ett bidrag till inrättande av en tillfällig parallellklass å den metallurgiska linjen vid skolan.

Överstyrelsen för yrkesutbildning vidhåller sin föregående år framförda mening, att statsbidrag till bergsskolan i Filipstad bör utgå efter i huvudsak samma grunder som statsbidragen till de båda textilinstituten i Borås och Norrköping. *Överstyrelsen* tillstyrker, att statsbidrag må för budgetåret 1961/62 utgå med 280 700 kronor varav till avlöningar 190 022 kronor, till verksamheten i allmänhet 37 900 kronor, till stadigvarande undervisningsmateriel 14 800 kronor, till en tillfällig avdelning å den metallurgiska linjen 36 200 kronor och till pension åt f. d. vaktmästaren F. E. Skoog 1 778 kronor.

Departementschefen kan endast tillstyrka, att detta anslag, med hänsyn till skedda löneökningar samt föreslagen höjning av utgående pensionsbidrag, uppräknas med ett belopp av 5 000 kronor till 100 000 kronor.

Utskottet får i anledning av motionerna I: 211 och II: 83 anföra följande.

Den expansion som under de senaste åren skett på bland annat det tekniska utbildningsområdet på läroverksstadiet har kommit till stånd genom stora statliga ekonomiska engagemang. Såvitt gäller bergsskolan i Filipstad, som enligt utskottets mening fyller en mycket viktig uppgift som utbildningsanstalt för ingenjörer på fackskolenivå på främst det gruvtekniska och metallurgiska området — på sistnämnda område för övrigt svarande för landets hela ifrågavarande ingenjörsbehov — har statens bidrag till skolans upprätthållande emellertid i stort sett förblivit oförändrat. Det är givet, att den för skolan föreslagna, i väsentliga avseenden förbättrade undervisningsorganisationen, som i huvudsak innebär att utbildningstiden ökas från två till tre år och att språkundervisning införes på undervisningsplanen, ställer starkt ökade krav på skolans ekonomi. Det synes utskottet rimligt, att staten påtager sig en större del av det ekonomiska ansvaret för bergsskolans upprätthållande än tidigare. Utskottet har dock, oaktat denna sin principiella inställning, vid sin anslagsavvägning beträffande yrkesutbildningsområdet för nästa budgetår icke ansett sig böra förorda någon ökning av nu förevarande anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t i samband med fortsatta allmänna överväganden om ytterligare statliga insatser på yrkesutbildningens område upptager frågan om ökat statsbidrag till bergsskolan till förnyad prövning och för 1962 års riksdag framlägger det förslag, vartill detta övervägande må föranleda. Utskottet förordar tillika, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anför.

Då utskottet icke har något att erinra mot att anslaget för nästa budgetår i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag uppräknas med 5 000 kronor får utskottet under åberopande av det anförda hemställa,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 211 och II: 83, till *Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 100 000 kronor;

b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 211 och II: 83 anför rörande ökat statsbidrag till bergsskolan i Filipstad.

52:o) **Bidrag till textilinstitutet i Borås.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 156, s. 302—304), vilket innebär en anslagshöjning med 19 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till textilinstitutet i Borås* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 285 000 kronor.

53:o) **Bidrag till Lennings textiltkniska institut i Norrköping.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 157, s. 304 och 305), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Bidrag till Lennings textiltkniska institut i Norrköping* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

54:o) **Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer.** I enlighet med Kungl. Maj:s förslag (punkt 158, s. 305), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kronor.

55:o) **Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 159, s. 306), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

56:o) **Kurser för utbildning av preparatriser m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 160, s. 306 och 307), vilket innebär en anslagshöjning med 8 300 kronor, hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Kurser för utbildning av preparatriser m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 63 000 kronor.

57:o) **Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 161, s. 307—309) föreslagit riksdagen att för detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 552 000 kronor eller 228 000 kronor mindre än för innevarande budgetår.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått
dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 93) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 115), i vilka hemställts, att riksdagen måtte fastställa antalet bidragsrum till hantverksmästare m. m. till 1 900 för budgetåret 1961/62 och i anledning härav till Främjande av lärlingsutbildning hos

hantverksmästare m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 823 000 kronor;

dels och två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson* (I: 421) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nordgren* och *Magnusson* i Borås (II: 485), i vilka hemställts, att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att bemyndiga överstyrelsen för yrkesutbildning att undersöka ombudsinstitutionen för lärlingsutbildning och i samband därmed pröva administrationen av granskningskostnader för gesällproven samt förelägga Kungl. Maj:t de förslag, som kan anses ägnade att effektivisera lärlingsutbildningen och tillsynen av denna.

Beträffande motiveringarna för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 115 och I: 421.

Över motionerna I: 421 och II: 485 har i vederbörlig ordning inhämtats yttranden från statskontoret, arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning.

Statskontoret framhåller att företagandet av en sådan undersökning som motionärerna avser ligger helt inom ramen för överstyrelsens för yrkesutbildning befogenheter. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat, skulle överstyrelsen dela motionärernas uppfattning att en översyn av ombudsinstitutionen för lärlingsutbildning bör komma till stånd. Statskontoret utgår därför från att en sådan granskning kommer att genomföras och förutsätter, att undersökningen får karaktären av ett led i överstyrelsens normala verksamhet. På grund av vad statskontoret sålunda anfört föreslår statskontoret, att förevarande motioner icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Arbetsmarknadsstyrelsen understryker det väsentliga i att det skapas garantier för att den utbildning, som bedrivs med stöd av statsbidrag, ordnas på ett ändamålsenligt sätt och i överensstämmelse med moderna principer. Den ersättning som för närvarande utgår till ombuden, 45 kronor per lärling och år, resekostnadsersättning samt traktamente med 12 kronor för varje inspektionsresa, synes enligt styrelsen inte stå i rimlig proportion till den tid och det arbete en noggrant genomförd inspektion kräver. Ej heller de av överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagna högre anslagsbeloppen, 100 kronor per lärling och år och införande av ersättning med 25 kronor per dag för förlorad arbetsförtjänst, kan enligt styrelsen anses utgöra fullgod ersättning för det med inspektionerna förenade arbetet och de kostnader detta medför. Styrelsen erinrar om att överstyrelsens framställning om höjda bidrag ej biträtts av departementschefen. Arbetsmarknadsstyrelsen anser därför, att nya vägar för tillsynen av lärlingsutbildningen bör sökas och förordar, att en förutsättningslös utredning i ärendet verkställs.

Styrelsen har icke något att erinra mot att administrationsformerna för

granskningen av utförda gesällprov tages upp till prövning i detta sammanhang.

Styrelsen förordar slutligen att riksdagen måtte bifalla nu ifrågavarande motioner.

Överstyrelsen för yrkesutbildning förklarar sig vara helt av samma uppfattning som motionärerna, nämligen att en förutsättning för att lärlingsutbildningen skall bli av fullgod kvalitet är, att ombudsinstitutionen fungerar ordentligt. Överstyrelsen framhåller vidare bland annat följande.

Enligt de erfarenheter, som föreligger inom överstyrelsen, måste man säga att ombuden icke alla gånger fullgör sina uppdrag på det effektiva sätt, som skulle vara önskvärt. Dock är överstyrelsen angelägen tillägga, att många ombud med hänsyn till de synnerligen blygsamma ersättningar som utgår — 45 kronor per år och lärling jämte reseersättning — måste anses utföra ett oväntat intresserat arbete, ett förhållande som bottnar i deras känsla för och lojalitet gentemot yrket och vad detta kräver. Trots det anförda måste överstyrelsen framhålla angelägenheten av att tillsynen förbättras.

Överstyrelsen vill jämväl vitsorda riktigheten av att man från överstyrelsens sida icke haft möjligheter att följa denna utbildningsverksamhet tillnärmelsevis på det sätt, som hade varit önskvärt. Anledningen härtill är den i motionerna påpekade underbemanningen av överstyrelsen.

Därest det av överstyrelsen framlagda förslaget om förbättrade ersättningar till ombuden skulle förverkligas, komme de totala kostnaderna för ombudsinstitutionen att uppgå till ungefär 750 000 kronor. — Tar man hänsyn till att kostnaderna för utbildningen av en lärling är många gånger större än statens bidrag, kan man icke i och för sig anse den nuvarande ombudsinstitutionen särskilt kostnadskrävande. Överstyrelsen vill dock instämma i motionärernas uppfattning att, då man står inför en utgiftsökning om cirka $\frac{1}{2}$ miljon kronor för att uppnå en önskvärd effektivitet av en viss organisation, man måste fråga sig, om icke organisationen skulle kunna förbilligas genom en rationalisering i någon form.

Tanken på en rationalisering av ombudsinstitutionen efter riktlinjer liknande dem motionärerna för fram har dryftats inom överstyrelsen, främst inom den avdelning, som handlägger ärenden rörande bidragsgivningen till lärlingsutbildningen. En dylik omläggning kräver dock oundgängligen tidskrävande utredningar och överväganden. Bland annat måste de olika problemen undersökas, som möter inom hantverkets skilda yrkesområden. Möjligheter till en sådan omprövning har dock icke förelegat för överstyrelsen. Det förhållandet, att tillsynen över den med statsbidrag bedrivna lärlingsutbildningen för närvarande i så stor utsträckning uppdelas på enstaka ombud, anser överstyrelsen i likhet med motionärerna vara en svaghet. En person, som erhållit överstyrelsens uppdrag att utöva tillsyn över utbildningen av en eller kanske två lärlingar — detta förhållande är synnerligen vanligt — kan omöjligen få nämnvärd rutin i sin övervakande verksamhet. Den ringa ersättningen gör vidare, att de besök han måste avlägga hos en företagare många gånger blir mycket ovälkomna avbrott i det dagliga arbetet. Såsom överstyrelsen påtalat i sina petita utgår nämligen ingen ersättning till ett ombud för den inkomstförlust han lider genom att han måste taga sig ledigt under ordinarie arbetstid för att fullgöra ombuds-

uppdraget. Enligt överstyrelsens uppfattning talar alltså starka skäl för att en sådan undersökning av ombudsinstitutionen kommer till stånd, varom motionärerna hemställer.

I anslutning till den diskuterade omläggningen av ombudsinstitutionen inom lärlingsutbildningen tar motionärerna jämväl upp en närliggande fråga, nämligen sättet för granskningen av utförda gesällprov. Motionärernas förslag har två syftemål, nämligen dels en administrativ förenkling av utdelandet av de för närvarande utgående statliga ersättningarna till gesällprovsgranskarna, dels en samordning i någon form av denna organisation med den för lärlingsutbildningen erforderliga, i det föregående behandlade ombudsorganisationen. De åtgärder, som sammanhänger med det av motionärerna först nämnda syftet, kommer av anledningar som nämnes i motionerna upp till behandling i de anslagsäskanden, som överstyrelsen har att avge för budgetåret 1962/63. Av denna anledning förbigår överstyrelsen detta förslag i förevarande sammanhang. Att organisationen för gesällprovsgranskningarna upptages till prövning i samband med den i det föregående behandlade undersökningen rörande ombudsorganisationen för lärlingsutbildningen synes överstyrelsen vara rationellt.

Därest utredningen anförtros överstyrelsen — ett förhållande som torde vara naturligt med hänsyn till den där samlade erfarenheten i hithörande frågor — erfordras en tillfällig förstärkning av arbetskraften inom den avdelning å överstyrelsen, där utredningsarbetet kommer att utföras. Undersökningen bör självfallet bedrivas under nära samarbete med hantverkets organisationer, främst Sveriges hantverks- och industriorganisation.

Under åberopande av det anförda finner överstyrelsen sig böra tillstyrka att förevarande motioner bifalles av riksdagen.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 353 000 kronor till 2 133 000 kronor. Vid sin anslagsberäkning har överstyrelsen utgått från att antalet under innevarande budgetår ianspråktaga bidragsrum kommer att uppgå till 1 200, d. v. s. hela det till förfogande stående antalet. I fråga om antalet bidragsrum för budgetåret 1961/62 framför överstyrelsen änyo förslaget om att detta antal skall bestämmas av Kungl. Maj:t. Överstyrelsens anslagsberäkning grundar sig härvidlag på den förutsättningen, att antalet bidragsrum för budgetåret 1961/62 kommer att uppgå till 1 500, varav 1 100 för hantverkslärlingar och 400 för lärlingar vid byggnadsföretag. Slutligen föranledes den äskade anslagshöjningen av förslag, dels om en höjning av ersättningen till lärlingsombuden från 45 till 100 kronor per år, dels om ersättning till ombuden för förlorad arbetsförtjänst i samband med inspektionsbesök med, i princip, 25 kronor för varje avlagt besök.

Överstyrelsen föreslår vidare, utan att detta beräknas påverka medelsbehovet för budgetåret 1961/62, bland annat, att kurstillägg må utgå också för genomgång av korrespondenskurser och av hantverkets organisationer anordnade kurser som överstyrelsen godkänt, samt att bidrag må utgå för lärlingsutbildning även inom yrken, som ej faller inom hantverkets eller byggnadsfackets områden.

Departementschefen är inte beredd att tillstyrka överstyrelsens förslag i fråga om ändrad ordning för fastställandet av antalet bidragsrum.

Överstyrelsens förslag om att kurstillägg bör få utgå också för genomgång av korrespondenskurser och av hantverkets organisationer anordnade kur-

ser, som överstyrelsen godkänt, biträdades av departementschefen. Statsbidragsgivningens utvidgning till att omfatta även andra slag av lärlingsutbildning än de nu statsbidragsberättigade är departementschefen däremot inte beredd att förorda utan föregående utredning rörande omfattningen och avgränsningen av ett sålunda utvidgat bidragsområde ävensom rörande de ekonomiska konsekvenserna av en dylik åtgärd. Överstyrelsen för yrkesutbildning bör företaga denna utredning och sedermera inkomma med redovisning för resultatet härav.

Till följd av att anslaget samt medgivet antal bidragsrum tidigare inte fullt utnyttjats skulle enligt departementschefen vid bibehållande av oförändrat antal bidragsrum för nästa budgetår uppkomma en beräknad kostnadsminskning med 271 000 kronor. För nästa budgetår förordar departementschefen emellertid ett med 100 till 1 300 ökat antal bidragsrum att, i likhet med vad som gäller för innevarande budgetår, disponeras för de olika slagen av lärlingsutbildning i enlighet med föreliggande behov. Denna ökning kan, framhåller departementschefen, beräknas medföra en merkostnad av 43 000 kronor för nästa budgetår, varför den nyssnämnda kostnadsminskningen skulle stanna vid 228 000 kronor.

Utifrån angivna förutsättningar föreslås anslaget för nästa budgetår minskat med 228 000 kronor till 1 552 000 kronor.

Utskottet. I motionerna I: 93 och II: 115 har framförts förslag om en ökning av antalet bidragsrum för lärlingsutbildningen hos hantverksmästare m. m. med icke mindre än 600 till 1 900, vilket skulle öka statens utgifter för ändamålet med 271 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit för nästa budgetår. Utskottet får med anledning härav erinra om att utskottet redan i det föregående tillstyrkt höjningar av bland andra anslagen till centrala och lokala yrkesskolor med avsevärda belopp, allt i avsikt att möjliggöra en snabb utbyggnad av yrkesskolväsendet. På grund härav och då Kungl. Maj:t för nästa budgetår föreslagit en ökning av antalet bidragsrum för lärlingsutbildningen med 100, biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag beträffande nu ifrågavarande anslag och avstyrker följaktligen bifall till motionerna I: 93 och II: 115.

Vidkommande motionerna I: 421 och II: 485 delar utskottet motionärernas uppfattning därom, att en översyn av ombudsinstitutionen för lärlingsutbildning bör komma till stånd. Denna översyn torde enligt utskottets uppfattning lämpligen böra samordnas med den under nästföljande punkt av departementschefen förutskickade utredningen avseende gesällprovsgranskningen. I likhet med statskontoret förutsätter utskottet, att undersökningen får karaktären av ett led i överstyrelsens normala verksamhet. Då motionärernas yrkande får anses tillgodosett med vad utskottet sålunda anfört, torde motionerna icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet hemställer,

- a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 93 och II: 115, till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för

budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 552 000 kronor;

b) att motionerna I: 421 och II: 485 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

58:o) **Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov.** Kungl. Maj:t har (punkt 162, s. 310 och 311) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor, vilket är 15 000 kronor mer än för innevarande budgetår.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 94) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren* (II: 114), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet torde få hänvisas till motionen I: 94.

Departementschefen framhåller bland annat, att ehuru skäl i och för sig synes tala för vissa av överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagna ändringar i fråga om ordningen för utbetalning av bidragen, torde ett ställningstagande härtill böra anstå. Enligt departementschefens mening bör först utredas, huruvida tillräckliga skäl föreligger för ett bibehållande av detta stöd i dess hittillsvarande utformning, innebärande utdelning av förhållandevis ringa bidragsbelopp till enskilda personer. Denna fråga bör, framhåller departementschefen, utredas av överstyrelsen, som, efter hörande av berörda organisationer, bör inkomma med förslag i ämnet i samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1962/63.

Utskottet. I avvaktan på resultatet av den av departementschefen förutskickade utredningen rörande ifrågavarande bidragsforms fortsatta bestånd bör enligt utskottets mening någon höjning av detta anslag utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna icke nu äga rum, varför utskottet avstyrker bifall till yrkandet i motionerna I: 94 och II: 114.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 94 och II: 114, till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för bud-

getåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

59:o) **Resestipendier för yrkesutbildning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 163, s. 311), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier för yrkesutbildning* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 84 000 kronor.

Folkhögskolor

60:o) **Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 164, s. 312 och 313) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 18 808 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Schött m. fl.* (I: 22) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.* (II: 32), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att under budgetåret 1961/62 statsbidrag må utgå till ytterligare två folkhögskolor utöver de av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagna samt att riksdagen för budgetåret 1961/62 under förevarande punkt må anvisa ett förslagsanslag av 19 060 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tage Johansson m. fl.* (I: 125) och den andra inom andra kammaren av herr *Alemyr m. fl.* (II: 153), i vilka hemställts, att riksdagen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t utfärdar nya driftbidragsbestämmelser av vilka det framgår, att bidraget utgår för samtliga dagar under kurstiden;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderberg m. fl.* (I: 329) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobsson* i Sala *m. fl.* (II: 380), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 19 060 000 kronor samt att — med ändring av 36 § i Allmänt studiehjälpsreglemente (SFS 1958: 326) — särskilt studiebidrag enligt 19 § och stipendium enligt 20 § i reglementet må beviljas för genomgång vid folkhögskola, som uppfyller villkoren för statsunderstöd av sådan kurs vartill skolan enligt gällande bestämmelser kan erhålla statsbidrag.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 22, II: 153 och I: 329.

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt — innebärande en anslagshöjning med 2 113 000 kronor — avser förutom automatiska utgiftsförändringar anvisande av medel motsvarande bidragskostnaderna för en ny folkhögskola. — *Skolöverstyrelsen* hade föreslagit, att medel för nästa budgetår skulle beräknas till bidrag till tre nya folkhögskolor.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna I: 329 och II: 380, i vad de avser ändring av studiehjälpsreglementet, från skolöverstyrelsen, statskontoret och studiehjälpsnämnden.

Skolöverstyrelsen har anfört bland annat följande.

Enligt 1 § studiehjälpsreglementet utgår statlig studiehjälp i princip till elever vid statliga eller under statlig tillsyn ställda läroanstalter och kurser. I motionerna avses att studiehjälp skulle kunna utgå till elever vid folkhögskolor, som varit föremål för statlig inspektion och till vilka överstyrelsen tillstyrkt statsbidrag.

Enligt överstyrelsens mening skulle en författningsändring av i motionerna avsedd art i och för sig vara önskvärd. Med hänsyn emellertid till att ifrågasvarande studiehjälpsreglemente gäller elever vid en mängd skilda skolor, underställda olika tillsynsmyndigheter, bör en dylik författningsändring föregås av en särskild utredning. Överstyrelsen anser sig därför för närvarande icke kunna biträda motionärernas yrkande i denna del.

Statskontoret har i sitt yttrande anfört bland annat följande.

Ett tillmötesgående av förslaget om ändring av studiehjälpsreglementet skulle innebära ett avsteg från den i nämnda reglemente uppställda grundprincipen, att studiehjälp endast utgår till elever vid statliga eller under statlig tillsyn ställda läroanstalter och kurser. Vidare skulle den av skolöverstyrelsen verkställda prövningen huruvida vederbörande skola uppfyller fordringarna för driftbidrag föregripa Kungl. Maj:ts beslut i fråga om statsunderstöd till skolan. Statskontoret kan alltså icke biträda ifrågasvarande yrkande. Ämbetsverket finner å andra sidan, att det kan innebära en obillighet mot eleverna vid icke statsunderstödda folkhögskolor att vara ställda utanför den statliga studiehjälpen. Med hänsyn härtill föreslår statskontoret, att frågan om berörda elevers inordnande under allmänna studiehjälpsreglementet i lämpligt sammanhang upptages till närmare övervägande.

Studiehjälpsnämnden har i huvudsak anfört följande.

I motionerna föreslås nu, att statlig studiehjälp bör utgå till elever i en folkhögskola redan i och med att skolöverstyrelsen ansett skolan uppfylla villkoren för statsunderstöd och föreslagit att den upptages bland statsbidragsberättigade folkhögskolor. Kungl. Maj:ts beslut om statsbidrag till skolan och därmed skolans ställande under skolöverstyrelsens inseende skulle inte behöva avvaktas. Förslaget innebär därför för en skolgrupp, folkhögskolorna, frångående av ovannämnda grundregel för studiehjälp och skulle, om det genomfördes, i realiteten innebära, att prövningen och avgörandet huruvida statsmedel i form av studiehjälp må disponeras vid nya skolor överflyttas från Kungl. Maj:t till skolöverstyrelsen. Förslagets ge-

nomförande skulle också otvivelaktigt få konsekvenser för andra skolgrupper och leda till att varje förslag från central myndighet om statsbidrag till en skola eller dess ställande under statligt inseende automatiskt skulle medföra studiehjälp till eleverna, oavsett om Kungl. Maj:t bifaller förslaget eller ej. Studiehjälpnämnden avstyrker på grund av det nu anförda bifall till motionerna.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag, innebärande bland annat att medel under ifrågavarande anslag beräknas till en ny folkhögskola.

I motionerna I: 22 och II: 32 samt I: 329 och II: 380 har yrkats, att statsbidrag måtte för nästa budgetår utgå till ytterligare två folkhögskolor. Utskottet är icke berett att biträda dessa yrkanden. Utskottet vill emellertid erinra om departementschefens positiva uttalande i propositionen 1957: 146 beträffande den takt, i vilken det för statsmakternas del skulle vara möjligt att medgiva statsunderstöd åt nya folkhögskolor, d. v. s. med två å tre skolor per år, emot vilket uttalande någon erinran icke riktats från riksdagens sida. Med hänsyn härtill finner utskottet det skäligt, att statsbidrag i fortsättningen må kunna medges i något större utsträckning än vad som varit fallet de senaste åren, detta i syfte att förhjälpa de folkhögskolor, som påbörjade sin verksamhet i förlitande på nyssnämnda uttalande, till statligt bidrag utan alltför långt dröjsmål. Med det anförda avser utskottet icke en uppmuntran att framdeles inrätta helt nya folkhögskolor. Därest en utökning av folkhögskolornas kapacitet befinnes påkallad synes enligt utskottets mening denna lämpligen böra komma till stånd genom dubbling av kurser och inrättande av filialsolor. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna, vad utskottet sålunda med anledning av de ovannämnda motionerna anført.

I motionerna I: 329 och II: 380 har vidare yrkats sådan ändring av allmänna studiehjälpsreglementet, att studiebidrag och stipendium i vissa fall må kunna utgå även till elev vid icke statsunderstödd folkhögskola. Under hänvisning till de över motionerna i denna del avgivna yttrandena, av vilka framgår att en sådan författningsändring kunde få vittgående konsekvenser även på andra områden, har utskottet icke ansett sig böra biträda motionsyrkandet i denna del.

Vad slutligen angår motionerna I: 125 och II: 153 får utskottet anföra följande. Det allmänna driftbidrag till folkhögskolor, som infördes genom beslut av 1957 års riksdag, skulle enligt detta beslut utgå efter samma grunder som redan gällde för lantbruksundervisningsanstalterna. Driftbidraget kom härigenom att utgå för dag, varunder undervisning pågår, i stället för kurstid.

Den 7 april 1961 har 1955 års lantbruksundervisningskommitté framlagt förslag om bland annat ändrade grunder för beräkning av driftbidraget till lantbruksundervisningsanstalterna (SOU 1961: 13). Då vad i motionerna

påyrkats synes ligga i linje med vad kommittén för sin del föreslagit, bör enligt utskottets mening Kungl. Maj:t vid sitt ställningstagande till betänkandet beakta vad i motionerna I: 125 och II: 153 anförts. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till kännva vad utskottet sålunda anför.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 22 och II: 32 samt I: 329 och II: 380, sistnämnda bägge motioner i vad de avser medelstilldelningen, till *Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 18 808 000 kronor;

II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 125 och II: 153, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännva vad utskottet anför;

III. att motionerna I: 329 och II: 380, i vad de avser ändring av studiehjälpsreglementet, icke må av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännva vad utskottet i anledning av motionerna I: 22 och II: 32 samt I: 329 och II: 380 anför t angående statsunderstöd till folkhögskolor.

61:o) **Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 165, s. 313 och 314), vilket innebär en anslagshöjning med 1 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 44 000 kronor.

Lärarutbildning

Klass- och ämneslärarutbildning

62:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 284, s. 603—605), vilket innebär en anslagshöjning med 534 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stockholm, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	1 962 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	376 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	2 409 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	1 311 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	87 000
Summa kronor	6 145 000

c) till *Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 6 145 000 kronor.

63:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 285, s. 605 och 606), vilket innebär en anslagshöjning med 8 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 414 000 kronor.

64:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 286, s. 606), vilket innebär använt av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

65:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 287, s. 606—611), vilket innebär en anslagshöjning med 1 115 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Malmö, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	519 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	168 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	1 244 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	506 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	34 000
	<hr/>
	Summa kronor 2 471 000

c) till *Lärarhögskolan i Malmö*: *Avlöningar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 2 471 000 kronor.

66:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 288, s. 612), vilket innebär en anslagshöjning med 14 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 90 000 kronor.

67:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 289, s. 612 och 613), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

68:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Inredning och utrustning av nya lokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 290, s. 613), vilket innebär en anslagshöjning med 220 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Malmö: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 260 000 kronor.

69:o) **Folkskoleseminarierna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 291, s. 613—622) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranledes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas

tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 29 584 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 3 254 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande seminarieorganisationen innebär, att intagningens omfattning hösten 1961 skall få slutligt bestämmas av Kungl. Maj:t, sedan skolöverstyrelsen i samråd med 1960 års lärarutbildningsakkunniga avgivit slutligt förslag till intagningens omfattning vid folkskoleseminarierna hösten 1961.

Beträffande personalorganisationen m. m. innebär Kungl. Maj:ts förslag följande:

- 1) indragning av fyra vakanta ordinarie lektorstjänster vid seminariet i Lund,
- 2) indragning av tre vakanta ordinarie tjänster för lärare i hemkunskap och förande av övriga sju ordinarie tjänster i ämnet på övergångsstat,
- 3) indragning av fyra ordinarie och två extra ordinarie tjänster för lärare i trädgårdsskötsel och förande av återstående sex ordinarie tjänster i ämnet på övergångsstat,
- 4) ökning av nuvarande beräkningsbelopp till handledararvoden från 350 till 400 kronor per lärarkandidat på fyraårig folkskollärlinje i anslutning till den nya timplanens genomförande i årskurs III⁴,
- 5) minskning av medelsanvisningen till försök med metodisk handledning, enhetsskolans arbetsmetoder och liknande anordningar från 200 000 till 100 000 kronor i anslutning till de nya timplanernas genomförande,
- 6) anvisande av medel till undervisning i tal- och röstvård,
- 7) anvisande av medel till arvode åt en föreståndare för ett fortbildningsinstitut vid seminarium med egentlig lärarkurs,
- 8) minskat medelsbehov på grund av indragningen av egentlig lärarkurs för ämneslärare vid seminariet i Lund.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och icke har något att erinra mot vad departementschefen anfört och förordat, hemställer förty,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som för-
anledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	10 877 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	394 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	12 026 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	5 829 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	458 000
	Summa kronor 29 584 000

c) till *Folkskoleseminarierna*: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 29 584 000 kronor.

70:o) **Folkskoleseminarierna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 292, s. 623 och 624), vilket innebär en anslagshöjning med 93 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 2 214 000 kronor.

71:o) **Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 293, s. 624 och 625), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

72:o) **Folkskoleseminarierna: Utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 294, s. 625), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

73:o) **Vidareutbildning av folkskollärare.** Kungl. Maj:t har (punkt 295, s. 625—629) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 910 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren

av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 69) och den andra inom andra kammaren av herrar *Gomér* och *Larsson* i Borrby (II: 81), i vilka hemställts, att riksdagen vid sin behandling av förevarande punkt måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, 1) att terminskurs i ämnet kristendomskunskap måtte kunna ingå i egentlig vidareutbildning för folkskollärare samt att två terminskurser i kristendomskunskap må anordnas under budgetåret 1961/62, 2) till Vidareutbildning av folkskollärare för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 945 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping *m. fl.* väckt motion (II: 319), i vilken hemställts, att riksdagen måtte 1) hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan utvidgning av programmet för vidareutbildningen av folkskollärare, att det under läsåret 1961/62 kommer att inrymma fortbildningskurs även i ämnet kristendomskunskap samt 2) till skolöverstyrelsens förfogande härför ställa ett anslag av 20 000 kronor för budgetåret 1961/62.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 69 och II: 319.

Kungl. Maj:ts förslag innebär icke annan ändring jämfört med innevarande budgetår än att kostnaderna för vidareutbildningskurser för hjälpklasslärare — i runt tal 90 000 kronor — överföres från här ifrågavarande anslag till det anslag, som nu är uppfört under rubriken Kurser för lärare *m. fl.*

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt och har icke funnit sig böra biträda de i motionerna I: 69 och II: 81 samt II: 319 framställda yrkandena.

Med anledning av vad i motionerna anförts får utskottet framhålla, att utskottet finner det angeläget att åtgärder vidtages för att motverka den lärarbrist, som föreligger i ämnet kristendomskunskap inom försöksskolan och andra skolformer. Huruvida anordnandet av vidareutbildningskurser i ämnet därvid främst bör komma i fråga, undandraget sig utskottets bedömmande. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på förevarande spørsmål. I detta sammanhang får utskottet även erinra om vad utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande innevarande år nr 57 (punkten 9) angående högre utbildning och forskning anförde rörande förstärkningsanordningar vid de teologiska fakulteterna.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 69 och II: 81 samt II: 319, till *Vidareutbildning av folkskollärare* för budget-

året 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 910 000 kronor.

74:o) **Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 296, s. 630), vilket innebär en anslagshöjning med 656 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 5 363 000 kronor.

75:o) **Arvoden åt blivande lärare för blinda och döva.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 297, s. 630—632), vilket innebär en anslagshöjning med 144 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Arvoden åt blivande lärare för blinda och döva* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 398 000 kronor.

Fortbildning m. m.

76:o) **Lärares fortbildning m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 312, s. 676—690), vilket innebär dels ändrad anslagsrubrik, dels ock en anslagshöjning med 959 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärares fortbildning m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

77:o) **Utbildning av lärare vid folkhögskolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 313, s. 691), vilket innebär dels ändrad anslagsrubrik, dels ock en anslagshöjning med 1 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utbildning av lärare vid folkhögskolor* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 47 000 kronor.

78:o) **Bidrag till Ericastiftelsen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 314, s. 691—694), vilket innebär en anslagshöjning med 16 100 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 175 000 kronor.

79:o) **Kurser för personal m. fl. vid skolor för blinda och döva.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 315, s. 694), vilket innebär en anslagshöjning med 8 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kurser för personal m. fl. vid skolor för blinda och döva* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

80:o) **Resestipendier till vissa lärare i främmande språk.** Kungl. Maj:t har (punkt 316, s. 695 och 696) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 169 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär sammanförande av de tre nuvarande reservationsanslagen Resestipendier åt lärare vid lärarhögskolor och folkskoleseminarier, Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter och Resestipendier åt lärare vid folkskolor m. m. till ett gemensamt anslag under ovanstående rubrik. Det nya anslaget uppföres med samma belopp som innevarande budgetår sammanlagt utgår under de tre nämnda anslagen till resestipendier, dock avrundat till 169 000 kronor.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och hemställer förty,

att riksdagen må till *Resestipendier till vissa lärare i främmande språk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 169 000 kronor.

81:o) **Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 317, s. 696), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 18 000 kronor.

82:o) **Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 318, s. 697), vilket innebär en anslagsminskning med 30 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 170 000 kronor.

Studiesociala ändamål

83:o) **Studiebidrag och stipendier.** Kungl. Maj:t har (punkt 322, s. 700—703) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret

1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 22 930 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Sveningsson* (I: 403) och den andra inom andra kammaren av herrar *Edlund* och *Magnusson* i Borås (II: 467), i vilka, såvitt nu är i fråga, i motiveringen uttalas, att det allmänna studiebidraget bör upphöra den 1 juli 1961 och att det särskilda studiebidrag, som utgår med det belopp varmed resekostnaden för månad överstiger 10 kronor, dock först när den uppgår till minst 12 kronor, ändras till 13 kronor respektive 15 kronor per månad, varvid anslaget bör uppföras med ett 25 000 000 kronor lägre belopp än vad departementschefen äskat. Något yrkande i förevarande avseenden ingår dock icke i motionernas kläm.

Beträffande vad i motionerna anförts får utskottet hänvisa till motionen I: 403.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagshöjningen beror på automatiskt verkande faktorer.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag och hemställer förty,

att riksdagen må till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor.

84:o) **Brevskolestipendier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 323, s. 703 och 704), vilket innebär en anslagsminskning med 149 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att för budgetåret 1961/62 må till brevskolestipendier utdelas högst 175 000 kronor;

b) till *Brevskolestipendier* för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

85:o) **Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 326, s. 712), vilket innebär en anslagshöjning med 45 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

86:o) **Bidrag till anordnande av skolmåltider.** Kungl. Maj:t har (punkt 327, s. 712—714) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 19 700 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Sveningsson* (I: 403) och den andra inom andra kammaren av herrar *Edlund* och *Magnusson* i Borås (II: 467), i vilka hemstälts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte 1) besluta, att statsbidrag till skolmåltidsverksamhet, som anordnas efter den 1 juli 1961, ej längre skall utgå, 2) till Bidrag till anordnande av skolmåltider anvisa ett förslagsanslag av 14 800 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 406) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl. (II: 490), i vilka hemstälts, att riksdagen vid sin behandling av förevarande punkt måtte besluta, att till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1961/62 anvisa 60 000 000 kronor samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till höjning av Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1962/63 i enlighet med riksdagens tidigare gjorda uttalanden i denna fråga.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 403 och I: 406.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsminskning med 800 000 kronor, föranledd av att anslagsbehovet kan beräknas minska med sammanlagt 1 600 000 kronor dels på grund av lägre antal bispisningsdagar, dels på grund av förbättrat skatteunderlag för kommunerna, samtidigt som medelsbehovet beräknas öka med 800 000 kronor till följd av ökat deltagarantal. Departementschefen har icke ansett det möjligt att nu framlägga förslag till ändrade grunder för bidragsgivningen till kostnaderna för skolmåltider.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen icke heller i år ansett det möjligt att förelägga riksdagen förslag till ändrade grunder för bidragsgivningen till kostnaderna för skolmåltider. I motionerna I: 406 och II: 490 har föreslagits att riksdagen måtte dels anvisa 40,3 miljoner kronor utöver det av Kungl. Maj:t äskade anslaget för en förstärkning av ifrågavarande statsbidrag, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till anslagshöjning för budgetåret 1962/63 i enlighet med riksdagens tidigare gjorda uttalanden i frågan.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 8 vid 1960 års riksdag (punkt 58) underströk, att utskottet fann det med hänsyn till önskvärdheten av att i detta avseende förbättra kostnadsrelationerna mellan staten och kommunerna ange-

läget, att Kungl. Maj:t så snart ske kunde för riksdagen framlade förslag i anslutning till vad de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område i betänkande (SOU 1958: 37) föreslagit rörande statsbidrag till skolmåltider. Då dessa kostnadsrelationer från kommunernas synpunkt sett för varje år alltmer försämrats, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag skall finna möjlighet förelägga riksdagen förslag i ämnet i anslutning till ovannämnda betänkande. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till kännva vad utskottet sålunda anför.

På grund av den ståndpunkt utskottet alltså intagit avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 403 och II: 467, såvitt de avser avskaffande av statsbidrag till skolmåltider och medgivande för kommunerna att uttaga avgift för skolmåltid.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag beträffande medelstillelningen.

Utskottet hemställer under åberopande av vad sålunda anförts,

I. att motionerna I: 403 och II: 467, såvitt de avser avskaffande av statsbidrag till skolmåltider och medgivande för kommunerna att uttaga avgift för skolmåltid, icke må av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 403 och II: 467 samt I: 406 och II: 490, samtliga motioner i vad de avser medelstillelningen, till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 19 700 000 kronor;

III. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 406 och II: 490, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännva vad utskottet anför rörande statsbidragsgivningen.

87:o) **Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 328, s. 714 och 715), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

88:o) **Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 329, s. 715), vilket innebär en anslagsminskning med 15 000 kronor, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

Diverse

89:o) **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 330, s. 716), vilket innebär beträffande det förstnämnda anslaget oförändrad medelsanvisning, beträffande det andra anslaget en höjning med 440 000 kronor, beträffande det tredje anslaget en höjning med 252 000 kronor och beträffande det sista anslaget en höjning med 324 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1961/62 anvisa

a) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* ett förslagsanslag av 41 000 kronor;

b) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 19 609 000 kronor;

c) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond* ett förslagsanslag av 2 283 000 kronor;

d) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 897 000 kronor.

90:o) **Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 331, s. 716), vilket innebär en anslagshöjning med 3 900 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 26 000 kronor.

91:o) **Tidigare behandlade frågor.** De avsnitt, om vilka utskottet tidigare avgivit utlåtanden, finnes förtecknade i vid detta utlåtande fogad bilaga (*Bilaga 1*), vilket utskottet härmed får för riksdagen

meddela.

92:o) **Uppskjutna frågor.** Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen under de punkter, som angives i vid detta utlåtande fogad bilaga (*Bilaga 2*), avgiver utskottet denna dag eller senare under riksdagen utlåtande, vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.

Stockholm den 5 maj 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Thun, Bergman, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, Mårtensson, Thorsten Larsson, Källqvist och Eric Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Malmborg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, Ståhl, Nilsson i Göingegården, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, fröken Olsson, herrar Larsson i Hedenäset och Johansson i Norrköping;

dock att vid behandlingen av punkterna 1—35 och 57—92 deltagit herr Widén i stället för herr Boman och vid behandlingen av punkterna 19—92 herr Nelander i stället för herr Ståhl.

Tidigare behandlade frågor

Punkt i 8:e huvud- titeln	Avsnitt	Utskotts- utlåtande nr
6—12	Allmänna kultur- och bildningsändamål	}
13—27	Konst, litteratur, musik m. m.	
29—63	Arkiv, bibliotek, museer m. m.	
64—89	Frivilligt folkbildningsarbete, ungdomsverksamhet m. m.	
90—100	Kyrkliga ändamål	
174—181	Högre utbildning och forskning	
182—226	Centrala myndigheter	
229—235	Universiteten m. m.	
236—247	Tekniska högskolorna	
256—260	Gemensamt för universitet och högskolor	
261—263	Vissa forskningsändamål	
265—273		
274—280	Inredning och utrustning	
283		
281	Inredning och utrustning av nya lokaler: Tekniska högskolan i Stockholm	67
298—311	Läroutbildning	42
	Övnings- och yrkesläroutbildning	

Uppskjutna frågor

Punkt i 8:e huvudtiteln	Avsnitt respektive anslagsrubrik
5	Stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet
112--115	Försöksverksamhet m. m.
127	Statens blindskolor m. m.
128	Avlöningar
129	Omkostnader
130	Statens dövskolor m. m.
131	Avlöningar
132	Omkostnader
133	Engångsanskaffning av utrustning
148	Bidrag till vissa skolor och skolhem för döva barn
166—173	Resor för blind- och dövskoleelever jämte ledsagare
227	Bidrag till handelsgymnasier
228	Investeringsbidrag
248	Bidrag till handelshögskolan i Stockholm
249—255	Bidrag till handelshögskolan i Göteborg
264	Högre teknisk utbildning och forskning i Lund
282	Högre konstnärlig utbildning
319	Anslag till vissa forskningsråd m. m.
320	Inredning och utrustning av nya lokaler: Chalmers tekniska högskola
321	Studiehjäpsnämnden
324	Garantilänenämnden
325	Avlöningar
	Omkostnader
	Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter
	Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti

Reservationer

1) vid *punkten 15* (Läroboksnämnden) av

- a) herr *Axel Johannes Andersson*
- b) av herr *Ståhl*;

2) vid *punkten 19* (Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.)

a) av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 21, som börjar med »Vidkommande motionerna» och slutar med »i fråga», bort ersättats med text av följande lydelse:

»I samband med att ett antal olika bidrag till kommunerna avlöstes, ersattes dessa bidrag med ett s. k. kompensationsbelopp. Den största delen av kompensationsbeloppet avser det avlösta bidraget till fria läroböcker. I motionerna I: 403 och II: 467 har föreslagits att statsbidraget till de fria läroböckerna borttages samtidigt som den kommunerna ålagda skyldigheten att tillhandahålla fri undervisningsmateriel upphäves. Utskottet delar motionärernas uppfattning och anser att med nu rådande system alltför stora kostnader uppstår genom att eleverna i mycket hög grad betraktar läroböcker som förbrukningsmateriel och inte som en ägodel, som de bör vara rädda om. Ur ren uppfostringssynpunkt talar sålunda åtskilliga skäl för att systemet med fria läroböcker icke längre bör bibehållas.

Efter en minskning av kompensationsbeloppet med den del därav som avser bidrag till de fria läroböckerna, återstår ett så ringa kompensationsbelopp, att det torde sakna betydelse för de enskilda kommunerna. Utskottet biträder därför förslaget om att kompensationen i sin helhet skall upphöra. Härigenom vinnes samtidigt en viss förenkling av bidragsreglerna.»

dels ock att utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 403 och II: 467, såvitt här är i fråga, besluta, att tillhandahållande av fri undervisningsmateriel icke skall vara obligatoriskt för kommunerna samt att vid beräkning av det i anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. ingående lärarlönebidraget hänsyn inte skall tagas till avlösta bidrag och avdragsbeloppet sålunda fastställas till i hyresgrupp 1 960 kronor, i hyresgrupp 2 1 200 kronor, i hyresgrupp 3 1 380 kronor, i hyresgrupp 4 1 620 kronor och i hyresgrupp 5 1 850 kronor per statsbidragsberättigande lärartjänst;»

b) av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka under förutsättning av bifall till reservationen a) ansett att utskottets hemställan under VI. c) bort ha följande lydelse:

»c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 403 och II: 467, såvitt de avser medelstillelningen, för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 814 000 000 kronor;»

c) av herrar *Thorsten Larsson*, *Källqvist*, *Widén* och *Larsson* i Hedenäset;

3) vid *punkten 36* (Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk) av herr *Boman*, fröken *Andersson*, herrar *Källqvist*, *Eric Carlsson*, *Staxäng*, *Almgren*, *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén* och herr *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 119 och II: 156 och att till följd härav utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 119 och II: 156 ävensom med avslag å motionerna I: 195 och II: 320, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kronor.»

4) vid *punkten 57* (Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Ragnar Bergh*, *Thorsten Larsson*, *Källqvist*, *Eric Carlsson*, *Widén*, *Staxäng*, *Malmborg*, *Svensson* i Stenkyrka, *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herrar *Larsson* i Hedenäset och *Nelander*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 59, som börjar med »I motionerna» och slutar med »och II: 115», bort ha följande lydelse:

»De av riksdagen förra året beslutade höjningarna av bidragsbeloppen för lärlingsutbildningen hos hantverksmästare m. m. har uppenbarligen inneburit en välbehövlig stimulans för ifrågavarande, för det allmänna ekonomiskt fördelaktiga utbildningsform. Detta förhållande medför emellertid också, att antalet bidragsrum icke kommer att förslå ens för innevarande budgetår. Detta förhållande liksom att en ytterligare stegrad efterfrågan på bidragsrum torde kunna förväntas under budgetåret 1961/62 gör, att den i och för sig värdefulla ökning av antalet bidragsrum som Kungl. Maj:t nu föreslagit, icke torde vara till fyllest. Till följd härav synes de i motionerna I: 93 och II: 115 väl underbyggda beräkningarna av antalet erforderliga bidragsrum — 1 900 mot 1 300 enligt Kungl. Maj:ts förslag — böra godtagas. Motionärernas beräkning av kostnaderna härför, 1 823 000 kronor eller 271 000 kronor mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit, föranleder icke nå-

gon erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna I: 93 och II: 115.»

dels ock att utskottets hemställan under a) bort ha följande lydelse:

»a) att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 93 och II: 115, till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 823 000 kronor;»

5) vid *punkten 73* (Vidare utbildning av folkskollärare)

- a) av herr *Thorsten Larsson*
- b) av herr *Widén*
- c) av herr *Svensson* i Stenkyrka
- d) av herr *Nelander*;

6) vid *punkten 83* (Studiebidrag och stipendier)

- a) av herr *Ragnar Bergh*
- b) av herr *Nilsson* i Göingegården;

7) vid *punkten 86* (Bidrag till anordnande av skolmåltider)

a) av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett att

dels den del av utskottets yttrande på s. 74, som börjar med »På grund av» och slutar med »beträffande medelstilldelningen», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Den centraliserade skolverksamhet, som förekommer särskilt på landsbygden, utgör ett starkt skäl för skolmåltidernas fortsatta verksamhet. Genom utformningen av statsbidragsbestämmelserna kommer emellertid många av landets kommuner icke i åtnjutande av bidrag, medan det för åtskilliga andra kommuner har en mycket ringa betydelse. För kommunerna själva vore det därför av väsentligt värde om de i stället för statsbidrag uttoge en avgift av de elever som deltagar i skolmåltiderna. Denna avgift borde i regel beräknas så, att den motsvarade kommunens självkostnad för måltid. Utskottet förutsätter dock att kommunerna därest de inför en avgift, i förekommande fall medger nedsättning eller befrielse från avgift. På anförda skäl biträder utskottet det i motionerna I: 403 och II: 467 framförda förslaget att något statsbidrag icke skall utgå till anordnande av skolmåltider från och med redovisningsåret 1961/62.

Då statsbidrag utbetalas i efterskott slår ett borttagande därav inte igenom förrän budgetåret 1962/63, utom vad avser förskottsutbetalningar. För budgetåret 1961/62 beräknas dessa uppgå till 4 900 000 kronor, varför det av Kungl. Maj:t äskade beloppet bör minskas med detta belopp.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker bifall till motionerna I: 406 och II: 490.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 403 och II: 467, såvitt här är i fråga, besluta, att statsbidrag till skolmåltidsverksamhet, som anordnas efter den 1 juli 1961, ej längre skall utgå;»

b) av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka under förutsättning av bifall till den med a) betecknade reservationen ansett att utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 403 och II: 467 samt med avslag å motionerna I: 406 och II: 490, samtliga motioner i vad de avser medelstilldelningen, till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 14 800 000 kronor;»

c) av herrar *Thorsten Larsson*, *Eric Carlsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Larsson* i Hedenäset, vilka ansett att

dels den del av utskottets yttrande, som på s. 73 börjar med »Såsom av» och på s. 74 slutar med »sålunda anfört», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen icke heller i år förelagt riksdagen förslag till ändrade grunder för bidragsgivningen till kostnaderna för skolmåltider. I motionerna I: 406 och II: 490 har föreslagits att riksdagen måtte dels anvisa 40,3 miljoner kronor utöver det av Kungl. Maj:t äskade anslaget för en förstärkning av ifrågavarande statsbidrag, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till anslagshöjning för budgetåret 1962/63 i enlighet med riksdagens tidigare gjorda uttalanden i frågan.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att utskottet vid 1959 års riksdag i sitt utlåtande nr 8 (punkt 108) uttalade, att förslag till ändrade grunder för statsbidragsgivningen i fråga om skolmåltiderna borde föreläggas 1960 års riksdag i anslutning till vad de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område föreslagit i sitt betänkande 1958: 37. I sitt utlåtande nr 8 vid 1960 års riksdag (punkt 58) underströk utskottet angelägenheten av att kostnadsrelationerna mellan staten och kommunerna i detta avseende förbättrades och att Kungl. Maj:t borde förelägga riksdagen förslag i anslutning till utredningsbetänkandet snarast möjligt.

Då kostnadsrelationerna i nämnda avseende för varje år alltmer försämrats från kommunernas synpunkt, finner utskottet angeläget, att de ändrade grunder för statsbidragsgivningen, som föreslagits av de sakkunniga,

tillämpas redan för budgetåret 1961/62. Kungl. Maj:t bör bemyndigas att för nästkommande budgetår utlämna statsbidrag till skolmåltider i överensstämmelse härmed. I enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 406 och II: 490 bör för nästkommande budgetår statsbidraget uppföras med 60 miljoner kronor. Utskottet förutsätter vidare att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag förelägger riksdagen förslag i ämnet i anslutning till det ovannämnda betänkandet, avseende även frågan om garanterande av statsbidragets värdebeständighet. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 74, som börjar med »Av det» och slutar med »beträffande medelstilledningen», bort utgå;

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 406 och II: 490 samt med avslag å motionerna I: 403 och II: 467, samtliga motioner i vad de avser medelstilledningen, till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 000 kronor;»

d) av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka under hänvisning till vad som anförts i reservationen a) ansett att utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. att motionerna I: 406 och II: 490, i vad de avser skrivelse till Kungl. Maj:t, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

e) av herrar *Thorsten Larsson*, *Eric Carlsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Larsson* i Hedenäset, vilka under hänvisning till vad som anförts i reservationen c) ansett att utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 406 och II: 490, bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 utlämna statsbidrag till skolmåltider i överensstämmelse med de grunder, som föreslagits av de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område.»
